

Gabnai Katalin

A MINDENLÁTÓ

színháték két részben
a magyar népköltészet motívumaira

Bemutatók:

Vác 1983, Nyíregyháza 1986, Arany János Színház, Bp. 1989,
Zalaegerszeg 1991, Komarno 1995, Veszprém 1998, FESzT, Bp.
1999.

A színháték kísérőzenéjét

Rossa László szerezte
a darab veszprémi bemutatójához

SZEREPLŐK

TÜSKERÓZSA, királykisasszony

KIRÁLY, Tüskerózsa apja

JAKAB, udvaronc

ERZSI, szolgáló

JÁNOS, kondásfiú

ANYA, János anyja

SAS

HOLLÓ

HAL

RÓZSA

I. ŐR

II. ŐR

FEHÉR HERCEG

FEKETE HERCEG

UDVARHÖLGYEK

Helyszínek: palotakert, puszta,
Tisza legfeneke, Nap hátamöge

ELSŐ FELVONÁS

1. jelenet

Fölfelé futó zenei akkordokra megy föl a függöny. Elöl, a vascsipke kapunál örök strázsáznak, hátul a palota erkélyei látszanak s néhány torony. Balról út vezet föl a játéktérre, ezen jelenik meg a fölhúzott vállú, lebernyeges Sas. Olyan, mint valami nyugdíjas katonatiszt. Föltűnik a Holló is, aki leginkább egy harctéri szanitécra emlékeztet. Nézelődnek, keresgélnek, s elugranak, mert Erzsi, a királylány szolgálója jön, kinyitja a palotakert kapuját, ásít, nyújtózik, majd megakad a szeme valamin a távolban.

- ERZSI Ó, ezek a vitéz legények! Olyan volt mindegyik, mint a szép, gyújtott szál gyertya! Hogy lehet az, hogy egyik se tűnt a kisasszony szívébe eddig?
(Sóhajtozva el. Őrségváltás. A madarak majmolják a katonákat.)
- SAS Na, itt ellaknék!
- HOLLÓ Nem rossz! Szép nyugodt hely.
- SAS Csak semmi nyugalom! Te csak keress, csak keress, mert összeesek az éhségtől – jaj!
- HOLLÓ Mit keressek én, a holló, ha a te sasszedem se lát egyetlen pockot se a mezőn?
- SAS Mert bejöttek! Szörnyű szárazság van. Biztos bejöttek. De mi - fondorlatos harci csellel - utánuk jöttünk!
- HOLLÓ Aha. Már azt hittem, eltévesztettük az utat.
- SAS Én! Én, aki a légierőnél szolgáltam valaha, soha nem... *(Szónoklatba kezdene.)*
- HOLLÓ Soha nem mentél volna semmire, ha én az ellátmányt nem szállítom neked.
- SAS Nem szállítani kell, hanem szállni. Egy sas, az hulltában is sas, egy holló röptében is csak holló. *(Összegörnyed.)* Jaj! Pockot akarok!
- HOLLÓ Nincs pocok.
- SAS Akkor vizet! Adj egy kis vizet.
(A Sas a Holló oldalán függő kulacs után kap, a Holló elugrik előle, s hogy a figyelmét elterelje, kimutat a nézők feje fölé, s olyat lát, hogy maga is meglepődik.)
- HOLLÓ Hú... Húúúú... Hú, mi van ott!

SAS A mindenit!
(A színpad közepén állnak, a Holló számolni kezd, balról jobbra szemlélve a csak nekik látható 99 karót az emberfejekkel.)

HOLLÓ Egy, kettő, három, négy, öt, hat, hét nyolc, kilenc, tíz...

SAS Várjál: tíz, húsz, harminc, negyven, ötven... *(Némán számolnak, egyszerre megállnak.)*

HOLLÓ Nincs meg.

SAS Micsoda?

HOLLÓ A száz! Csak kilencvenkilenc.

SAS Elég az!

HOLLÓ Vacsorára – sok is!

SAS Hogy tudsz ilyenkor evésre gondolni?... Majd száz emberfej van körben a karókon, némelyik még kacsintgat... Te meg... *(Forog a gyomra.)* – Jaj!

HOLLÓ Én beérem konzervvel is. De te csak a friss húst szereted. *(Megszagolja az egyik őrt.)* Tessék!

SAS Hhhh... Vízet!... Kik ezek?

HOLLÓ Úri személyek... voltak... Némelyiken a kalap is ott van.

SAS *(a palotára mutat)* De kik laknak itt?

HOLLÓ Szerintem – gyűjtők.

SAS *(óvatosan megérinti az alabárd élét)* Huhh! Mi lehetett itt?

HOLLÓ Mi lehet itt? Jönnék! Vigyázz! *(A madarak fedezékbe ugranak.)*

2. jelenet

(Jakab, az udvaronc jön jegyzetfüzettel, számolgatja a nem látható karókat, láthatóan összead, kivon.)

JAKAB Ha ez a kettő is így végzi, újabb karót kell csináltatni... Már csak egy van.
(A madarak mögéje settenkednek.)

TÜSKERÓZSA *(hangja)* Elég! *(Puff, berepül egy cipő. A Sas lehasal.)*

HOLLÓ Mi ez?

TÜSKERÓZSA Unom! *(Másik cipő repül be.)*

SAS Fedezékbe! *(Oldalra ugranak.)*

(Jakab fölveszi a cipőket, némán sóhajtozik, mellére szorítva őket.)

TÜSKERÓZSA *(fúriaként jelenik meg, kispárnát szorítva a homlokára)* Reménytelen!!! Nem veszed észre? *(Tüskerózsa megragadja Jakab ingét.)* Előre megmondom, melyik hova bújjik! Nem értitek, hogy fölösleges? Egyik a nagyharangba mászik és süketen jön le, másik a könyvek között préselődik laposra. A harmadik meg kikeni magát feketeeperrel a hátsó udvar fáján. Rábeszéltek... és eleinte még szórakoztatott is, kit hol találok meg. De most már előre tudok minden helyet. Most már elég! Egy éve mondom, hogy elég! *(Indulatában véletlenül a hátul leskelő madarakhoz vágja a párnát.)*

JAKAB Kisasszony! Ez tényleg az utolsó. Az utolsó kettő. És ez a két kérő most azt kérdezteti, hogy lehetséges-e, hogy ők *ketten* bújjanak valahová? Aztán majd megegyeznek... *(Zavart gesztusok.)* Hogy melyikük... szóval...

TÜSKERÓZSA Megegyeznek? Rajtam?! Ezek! Na, eddig volt! Elég! *(Berohan a palotába, Jakab utána néz)*

(Fanfárok szólnak)

JAKAB Kezdünk? Az nem lehet. Hol a felség? Felség!!!

3. jelenet

A Fekete Herceg és a csengettyűvel díszes Fehér Herceg rohan be. Jöttükkel egy időben zaklatott, rohanó zene kezdődik.

FEKETE Futás! Időre megyünk!

FEHÉR Ssss! A bokám! Várj meg! *(Fölnéz.)* Láttad, hogy csak egy karójuk van szabadon? Kettőnket csak nem húznak egy karóba!

FEKETE Ne okoskodj, bújjál! Már fújták a figyelmeztetőt!

FEHÉR Bújjak, bújjak, hova bújjak! Ha mindenlátó, akkor úgyis mindegy.

FEKETE *(Jakabhoz)* Az úr olyan belső embernek látszik... *(Jakab zordan néz rá.)*

Pardon. Pardon. *(Fehérhez)* Te csilingelsz? Mi ez rajtad?

FEHÉR Szerencsét hoz! Ne szedd le! Hall is mindent? Ne mondd már nekem!

Micsoda nőszemély ez! Uhh! Otthon maradt a győző gyűrűm! Uhh! Uhh!
(Tapogatja magát, keresgél.)

FEKETE *(Jakabhoz, ujjával pénzt mutatva.)* Adunk neked sok-sok ilyen csilingelőt, ha megmondod, hova bújjunk!

JAKAB Ha tudnám, magam is próbálkoznék. Én csak azt tudom, hogy hova ne!

FEHÉR Az is valami. Mondjad!

FEKETE Mondjad!

JAKAB Hosszú a lista. (*Fanfárok.*) Menjenek csak az orruk után! Ámbátor... kard nélkül könnyebb lesz!

FEKETE Milyen okos vagy! Fogjad! (*Oda dobja Jakabnak a kardját.*)

FEHÉR (*kardját odadobva*) Fogjad! Fölkészülni... (*Fanfár szólal.*) Gyerünk! (*A hercegek kis kóválygás után elfutnak*)

JAKAB Felség! Király uram! Mindig eltűnik. Itt szokott lenni. (*Kiabál*) Felsééég! A királykisasszony mindjárt perdül a sarkán! Remélem legalábbis. Felsééég! Eljött a látás ideje! (*Erzsi tűnik fel.*) Erzsi! Mit akarsz itt?

4. jelenet

ERZSI Te mit akarsz a kisasszonnyal?

JAKAB Én semmit. Nem akar pördülni.

ERZSI Pördül az szegény mindjárt, mert az apja ráripakodott, de bizony nincs hozzá semmi kedve. Ilyenkor nem is látja meg őket azonnal. Jön majd a rózsájához, hogy az megsegítse.

JAKAB Hebehurgya hercegek ezek! Őket még te is meglátnád!

ERZSI Látom, amit látok! Mi ez a kezekben?

JAKAB Kard.

ERZSI Minek az neked?

JAKAB Nekem - semminek. De a felségnek! Tudod, hogy kard nélkül nem lehet próbálkozni!

ERZSI Te próbálkozni akarsz? Jakab! A királylányra vetted a szemedet? Hát már elfeledtél? Sose is szerettél! Ó, az a sündisznó tekinteted! Mire vetemedtél?!

JAKAB Vetemedek! Majd. Ha eljön az ideje.

ERZSI Most még nem? Ugye, nem? Te! Minek a felségnek a kard?

JAKAB Azt reméli, hogy egyszer előkerül az a kék köves, amire úgy rácsodálkozott.

ERZSI Ami a Kék Lovagé volt? Hallod-e, hova lett az? Te dugtad el?

JAKAB Én ugyan nem! Lehet, hogy te voltál! Na! Ismerlek!

KIRÁLY (*hangja messziről*) Lányom, vigyázd a hercegeket!

ERZSI Jesszusom! Kezdődik! (*Pózba merevedik.*)

5. jelenet

Zene. Bevonul a Király, a királykisasszony, két Udvarhölgy, s a két Őr.

KIRÁLY Na, lányom! Dél van, rekkenő!

Csudás látásod vedd elő!

Árnyékodon állj pontosan,

s fürkéssz át mindent gondosan!

ERZSI *(súgva)* Már csak ezt kell kibírni, kisasszony!

KIRÁLY Olyat akarnál, ki okos,

s szava, mozgása ildomos?

Erős legyen! S a szerelem

párája lesz a szemedben,

hozzá ha bújsz, csak lelnéd már meg!

Vagyishogy végre meg ne leljed!

Most azonban még csak keressed:

Hol a mosandó férfing? – Láss el a világ végiig!

Fanfárok hangja nyomja el az udvarhölgyek nevetését. A királylány forogni kezd, zenére pörög maga körül, hogy "látni" kezdjen, majd megáll.

TÜSKERÓZSA Kereshetnélek messzire.

Nem mész te világ végire.

Közel vagy! De hogy ennyire!

Tekintek fübe, fába... *(Triangulum-ütés.)*

- S kettőt is látok egy helyen:

ahol a pók is megterem,

ott gubbasztanak, párba!

(Kiáltva, távolra) Ott kuksoltok a vak tükör mögött,

a pókháló között,

a kis toronyszobában! *(Zene)*

ERZSI Sikerült!

TÜSKERÓZSA Erzsi! Ez volt az utolsó látás. *(Lezáró fanfárok szólnak.)* Lányok, halljátok? Soha többé! *(Elviharzik, az udvarhölgyek és Erzsi utána mennek.)*

6. jelenet

KIRÁLY *(Jakabhoz)* Menj, hozd ide a gyűjteményt! Látni kívánom mindegyik kardot!
(Jakab el, a király az Őrökhöz fordul) Halljátok-e! Nem kaptatok rá ti is a kardokra? Nem? Akkor hova lett egy? Pont a legszebbik, he! Hova? Már 101 kardom lenne a 101 fejhez, de a legszebbik – nincs sehol! Itt valaki lop! Na, menjetek, húzzátok karóba a két szerencsétlen fejét!

I. ŐR Felség! Csak az egyiket lehet.

KIRÁLY Aztán mért?

II. ŐR Nincs karó.

KIRÁLY Már karó sincs?

JAKAB *(jön vissza, a kardokat fogasszerű állványon tolja)* Nincs elég, mert ezek ketten vannak! Menjetek értük! *(Az Őrök elmennek.)*

7. jelenet

KIRÁLY *(nézegeti a kardokat)* Hol az új szerzemény? No, nem valami híres! *(Sóhajt.)* Mikor hét évvel ezelőtt az utolsó csatából megjöttem – eltemetni az asszonyt –, bánatomban belevágtam a kardomat a földbe. Oda, valahova. Hüvelyestül. Mindenestül. Oszt ott maradt. Tavaly tavasszal megvizsgálgattam, hát egészen megette a rozsdá. Markolata se maradt. Szétrúgták a madarak. No, gondoltam, nem kell nekem kard. Nem csatában királykodom én már, hanem békében. Az se kutya! De aztán jött az a kékruhás legény... és annak a kardja ránk maradt. Az a gyönyörű. És az – eltűnt! De valakinél csak ott lesz. Egy ilyen kard nem tűnhet el!

JAKAB *(válogat a kardok között)* Felség, nem ez az?

KIRÁLY Nem. *Az* nagyobb volt. És kék köves. Ezen csak olyan füstszínű a gyémánt.

JAKAB Akkor ez most az enyém lehet?

KIRÁLY Már mért lenne a tied?

JAKAB Felségednek már annyi van.

KIRÁLY De egyik sem az igazi.

JAKAB Nekem egy is elég lenne. *(Csönd. Becsattognak a rémült Őrök.)*

8. jelenet

- KIRÁLY *(kitérően)* Mit akartok? Talán új kérő jött?
- I. ŐR Tüskerózsa kisasszony nem akar több kérőt.
- II. ŐR *(a két új kardra mutat)* Ezeknek a gazdáit pedig futni hagyta!
- KIRÁLY Futni?! Hát ez a rend? Hogy bízson akkor bennem a nép? Azonnal hozzátok ide! A kisasszonyt! Igen! *(Őrök el.)* Ha ebben az országban egyszer kihirdettük, hogy utat építünk, akkor utat építettünk. Ha kihirdettük, hogy adószedés lesz, akkor adószedés volt. Van. S ha egyszer kihirdettük, hogy akire a lányom harmadszor is rátalál, annak karóba kerül a feje – akkor annak az a rendje!
- JAKAB Kegyelem – nincs?
- KIRÁLY ...Van. De nem adok.
- JAKAB Ha lenne kardom...
- KIRÁLY Vidd a kardokat a fegyvertárba! A töröket egyenesen rakjátok a falra, a kardokat meg ferdén!

9. jelenet

Tüskerózsa jelenik meg az öröktől elővezetve, Erzsi követi. Megállnak, figyelnek.

- TÜSKERÓZSA *(Erzsihez)* Mit mesterkedik itt az apám?
- ERZSI A kardokkal vesződik. Jakab meg ugrál neki.
- TÜSKERÓZSA Milyen kardok ezek?
- ERZSI Amiket a kérőktől szedtek el. Azokat babusgatják. Nagy már a gyűjtemény. A kisasszony nem is látta?
- TÜSKERÓZSA *(gyanakvó figyelemmel)* Gyűjtik a kardokat?
- ERZSI Nem tetszett észrevenni?
- TÜSKERÓZSA Hát ezért hajszoznak engem? Ezért pörgök nekik, hogy ők a kardokat begyűjtsék?
- ERZSI Ugyan! A kisasszony is ráállt annak idején, hogy úgy hirdessék ki mindenfelé, hogy akit nem talál meg, ahhoz megy férjhez. Csak az a baj, hogy mindenkit megtalál.
- TÜSKERÓZSA Csak egy lett volna kicsit ügyesebb vagy erősebb vagy okosabb vagy... vagy...

ERZSI No, hiszen! Van ilyen?

TÜSKERÓZSA Nincs.

ERZSI *(felcsattan)* Akkor meg minek az egész?

KIRÁLY *(háttal)* Minek, minek? Hát a lovagterem falára. Mutasd az újakat!

JAKAB De ha jön a kisasszony, meg ne tudja, hogy...

KIRÁLY *(a kardokkal bíbelődik)* Ugyan, honnan tudná meg?

TÜSKERÓZSA Onnan, hogy elmondod neki.

KIRÁLY Nem bolondultam meg. Hogy mond... *(Észreveszi őket.)*

TÜSKERÓZSA Ezért hálnak meg az emberek, hogy ti kardokat gyűjthessetek?

JAKAB Én... én tudtam, hogy ebből még...

TÜSKERÓZSA Hol az arcképem? Azzal csaljátok ide őket. Hol van? Jakab! Nálad volt!

KIRÁLY Sajnos, édes lányom, az arcképed... elveszett. Jakab elvesztette. Meg is büntettem érte.

ERZSI Jakab! Tényleg?

Jakab tapogatja a zsebeit, dadog. Az örök riadtan figyelik a pörlekedést, nemigen tudják, mit csináljanak

TÜSKERÓZSA Hát jó! *(A Királyhoz.)* Azt mondtad, felelős vagy a boldogságomért, ideje férjet keresnem - azt mondtam: jó. Azt mondtad, állítsak próbát, hogy olyat találjak, aki kedvemre való. Azt mondtam: jó! Elkezdtem. És láttam, hogy egy se akad, aki úgy bújnék el, hogy rá ne találjak. Kértem: fejezzük be! Azt mondtad: nem jó! Nem! Tovább! S tovább kerestem. Így lett *neked* kedvedre a játék, de *nekem* nem jó! Érted? Hozzámegyek az első disznópásztorhoz, ha terhedre vagyok. Ezt – befejeztük!

A továbbiakban a Király Jakabnak, a királylány Erzsinek panaszkodik, egymásnak háttal, egyszerre.

TÜSKERÓZSA	KIRÁLY
Most mondd meg, hát király az ilyen?	Az ördög hozatta velünk ezt ide!
Hogy érjem el, hogy végre megtanulja,	Itt állok előtte megszegyenülve.
ezt így nem lehet!	Ezt így nem lehet!
Uramisten!	Uramisten!
Csak egyszer tudnék kikerülni ebből a házból!	Ahogy vénül az ember, egyre több marhaságot csinál.

Egyszer félek tőle, máskor meg olyan, mint
egy gyerek.

Hova jutunk így?

ERZSI: Nyugodjék meg felséged!

TÜSKERÓZSA: Hagyj!

Csak nem fogok tartani a saját gyerekeimtől?

Hova jutunk így?

JAKAB: Nyugodjék meg felséged!

KIRÁLY: Hagyj!

Tüskérózsa el, Erzsí utána.

10. jelenet

KIRÁLY Na, most majd egész este ott zokog az anyja rózsájánál.

JAKAB Már megbocsásson, felség, micsoda apa az, aki a lányát nem képes ráncba
szedni?

KIRÁLY Mit csináljak vele?

JAKAB A népek is szörnyülködnek. Mégse való, hogy egy lány ennyire meglásson
mindent. Még ha királylány is!

KIRÁLY *(mélázva)* Hm. Az anyja volt ilyen. Még a pinceajtóig se értem, már
meglátott! A falon át. Pedig: mindent tudni – főfájás. Nem is volt neki sose
kerek a világ. Tán még engem se szeretett igazán, pedig az ura voltam. Csak
azt a rózsát, azt ajnározta. Igaz, hogy én meg alig voltam itthon.

JAKAB De én itthon voltam. És felséged helyett gazdálkodtam. Ha kardom lenne...

KIRÁLY Nem kell az neked! Annak a rózsának sincs kardja. Mégis meg tudja védeni
magát. Csupa tüske. De a lányom ahhoz szaladozik minden nehéz látás előtt.
Leveszi a legszebb rózsát, keblére tűzi, perdül egyet, és már mondja is, hol
az ügyeletes kérő. Ügyes lány... Indulnod kell.

JAKAB Hová?

KIRÁLY Szárazpusztára.

JAKAB Ebben a kutya melegben?

KIRÁLY Miért? Én nem ebben a kutya melegben maradok itt? Hozz hírt Szárazpuszta
felől. Azt mondták, mára végeznek az aratással. Menjél, fiam.

JAKAB Indulok. De... felség. Felség, megbízik bennem, ugye?

KIRÁLY Azért küldelek mindenüvé. Hozz hírt és hozz még kérőket!

JAKAB És... és ha én lennék... a következő? A századik.
KIRÁLY Micsoda?
JAKAB Kérő. *(Csönd.)*
KIRÁLY Először is: kérő már több volt, mint száz. Csak a századik karó üres. Miért is? *(Homlokára csap.)* Ó, uramatyám! Mert elengedte őket! Én akarom móresra tanítani ezt a lányt, és még ő fortyog nekem, mint a puliszka! Mindig ezt csinálja! Nem bírok vele! Vidd a kardokat a fegyvertárba, aztán indulj, hogy sötétedésre visszaérj.
Erzsi jelenik meg a háttérben. Gyors mennydörgés hallik.
JAKAB Villámlik.
KIRÁLY ...Igen. *(El)*

11. jelenet

JAKAB Bár bőrig áznék. Megbetegednék! Megtudná, hogy ki vagyok én neki! Mért is nincsen kardom?... Sose számolja meg. Úgyse számolja meg! Legalább kardom legyen! Elveszem. Nem veszem. Senki sincs itt. Megteszem! *(Az egyik kardot kiemeli. Erzsi előbbre jön.)* Erzsi! Erzsi!
Vidd ezeket a lovagterembe. Ezt meg a szobámba.
ERZSI Egérre vadászol, Jakab?... Kié ez a kard?
JAKAB Pszt! Államtitok! Nekem adta a király! Nem hiszed? Vigyed! Gyorsan! Államtitok! Nem tudsz róla! Szárazpusztára megyek!... Szót se róla! *(El.)*
ERZSI *(a kardokkal kínlódva)* Jé... mennyi kard! De vajon hol van az a kék kövekkel kirakott! A harminchetediké! A Kék Lovagé! Ugyan hova lett? Azé a méla szőke legényé volt, akit a kisasszony olyan nehezen talált meg. Bár tudtam volna mondani neki egy helyet, ahol nem találja meg. *(A kardos állványt maga előtt tolva el. A madarak közben belopják magukat. Zene.)*

12. jelenet

SAS *(beröppen)* Azt hittem, ez valami. De csak egy krumpli. Jaj...
HOLLÓ Az a sasszeme! Krumplira vadászik, és úgy ül a toronygombon, mint valami szélsas!
SAS Inkább a toronygombon, mint a baromfiudvarban az ecetfán!

HOLLÓ Ott valami szalad!

SAS Utána! (*A madarak kergetik a képzelt valamit, közben beleakadnak és belegabalyodnak a rózsabokorba.*)

HOLLÓ Mi ez?

SAS Kő.

HOLLÓ (*izgatottan*) Ez nem kő!

SAS (*felvillanyozódik*) Nem kő neked, nekem igen!

HOLLÓ Az enyém!

SAS A fele.

HOLLÓ (*röhög*) Ha kihúzod!

SAS Mit keres egy kard a földben?

HOLLÓ Támasztja a rózsatövet.

SAS Ide szúrták?

HOLLÓ Hüvelyestül!

SAS Elrejtették! Nem szúrták, nem vágták, nem döfték, nem csapták. Csak úgy iderittyentették!...

HOLLÓ Rekkentették! Ráhajtották a leveleket...

SAS Húzzad!

HOLLÓ Kőre rakták a kavicsokat... Nem jön. Fogom a markolatot, és nem jön.

SAS Kaparjad! (*Segédkezik.*)

HOLLÓ Na, végre! Nézz oda! Kék kövekkel van díszítve! Elfelezzük?

SAS Itt is töröld meg! Fölkötném, ha lenne szíja!

HOLLÓ Fölkötöd ám majd... Elfelezzük?

SAS Fölkötöd ám majd – magadat. Egy kardot nem lehet elfelezni.

HOLLÓ Add ide!

SAS Nem.

HOLLÓ Elveszted!

SAS Soha! Én... én, aki a légierőnél szolgáltam, én megtanultam...

HOLLÓ Vedd akkor a csőrödbe!

SAS Hogy? Így? (*Mutatja.*)

HOLLÓ Igen. Jó. Tedd csípőre a kezed. Jó. És most mondd utánam: Én, aki a légierőnél...

SAS Én, aki a légierőnél... (*Szájában tartja a kardot.*)

HOLLÓ Nem jó. Akkor most addig, hogy én, aki a légierőnél szolgáltam, soha! Soha!

SAS *(szájában a karddal)* Én, aki a légierőnél szolgáltam, soha, soha!

HOLLÓ *(nekiveselkedve)* Én, aki a légierőnél – SOHA MÁR!

SAS Én, aki a légierőnél, s-soha mááááár! *(Kiejti szájából a kardot.)*

HOLLÓ *(elkapja)* Kösz. Látod, ezt meg én tanultam!

SAS Na, megállj! *(Zene kezdődik, kergetőznek.)*

HOLLÓ Ne kiabálj!

SAS Kardot akarok! Pockot akarok! Micsoda hely ez! És te micsoda jómadár vagy! Add ide!

HOLLÓ Pszt! ...*(Hangot vált)* Én ilyen találékony vagyok. Bíz hát rám a kardot! Ó, mi mindent találtunk már mi együtt...

SAS És mi mindent veszítettünk már el...

HOLLÓ Vesztettél el!

SAS De a nyugalمامat – azt soha! Hoppá! *(Kikapja a Holló kezéből a kardot és kirohan. A Holló üldözi.)*

13. jelenet

Színváltás: Jánosék házatája Szárazpusztán. Középuött egy kasféle lefelé fordítva. Az Anya kortalan paraszti öltözékben jön, nyitott kannát szorít magához, óvatosan hozza, nézelődik.

ANYA János... Jánoskám... Hova tetted a kanna tetejét? Itt vagy? Úgy el tudsz bújni, ha valamit tenni kéne a ház körül! *(Hangosan.)* El kéne vinni a tejet! *(Legyint.)* Hej, szegény világ vetett ágy! Kilenc gyerekem közül nyolc nyolcfele hajtja a hasznót – másnak meg magának, de ezt a legkisebbet nem fogja semmi dolog. Csak az utat bámulja naphosszat a falu végén. Itt lesz tán. Hé! *(Zörgetni kezdi a kast, kissé megrugdossa. Mögötte megjelenik János, érdeklődve nyújtogatja a nyakát.)*

JÁNOS Róka, anyám? Róka?

ANYA *(gyors fordulattal)* Te meg mit bámulsz?

JÁNOS Csak azt, hogy édesanyám mért zörgeti azt a kast ott.

ANYA *(felcsukló idegességgel)* Te Jancsi! Eredj előlem, mert ha elkaplak, szerteséjjel mész, mint káposztában a hús... *(Hirtelen váltással.)* Aztán

sirathatlak. *(Szipog.)* Hol a kanna teteje?
JÁNOS *(nyújtja)* Itt. Kiegyengettem, mert már nagyon horpadt volt.
ANYA Ez volt az a nagy munkád máma?
JÁNOS Ez. Na... vigyem a tejet?
ANYA Jaj, a tej! Fut a tej!
JÁNOS *(a kannát nézi)* Dehogy fut!
ANYA Nem ez, amaz! A kicsi... a kicsi tej. *(El.)*
JÁNOS *(követi anyját a tekintetével, fejét csóválja, majd a kannába néz)* Hm. Habos.
Most szűrték. *(Ráteszi a fedelét.)* De nem nekem. *(Sóhajt.)*

14. jelenet

Jakab jelenik meg, porosan, fáradtan. Észreveszi Jánost.

JAKAB Hé, fiú! Borotok van?
JÁNOS Jó estét! Nincs. Nekünk nincsen.
JAKAB Kinek van itt?
JÁNOS Szárazpusztán? Senkinek.
JAKAB Megszomjaztam. *(Közelebb jön.)*
JÁNOS Maguk... mindig bort isznak? Igyék az úr egy kis vizet. Ott a kút.
JAKAB Ami az itteni kutakban van, az csak valami sárga lélötty.
JÁNOS A malacoknak jó.
JAKAB *(nem kap levegőt)* De én királyi ember vagyok!

JÁNOS *(nyugodtan)* Akkor majd hazamegy az úr, és otthon iszik olyan vizet, amiben kis koronák úszkálnak.

JAKAB Hallod-e, hogy beszélsz te velem?

JÁNOS Szedjen az úr egy marék meggyet, az eloltja a szomját. És vigye meg a hírt a királynak, hogy gyönyörű a termés, de ha nem lesz eső, fölfordul a jószág.

JAKAB Ezt nem a te dolgod megüzenni. Én is látom.

ANYA *(már régebben megjelent hátul)* Jánoskám, leeresztettem a kútba egy kis aludttej. Hozd ide, hátha jó lesz az úrnak.

JAKAB Mozdulj már! *(János lerakja a kannát, s el.)*

ANYA *(közelebb jön)* Fáradt lehet az úr. Pedig nem is aratott.

JAKAB Engem is ér ez a hőség. Mi az a halom gaz ott hátul?

ANYA Az mindenféle jó fű. Száradni van ott.

JAKAB Gyógyítasz vele?

ANYA Ha beteg valaki.

JAKAB *(leül)* Adhatnál valamit a királylánynak is.

ANYA Mijének van baja?

JAKAB A szemének.

ANYA Székifű jó arra.

JAKAB Dehogyis. Arra nem!

ANYA Beléndekcsöppet szoktak még használni, attól csillog, megsötétedik!

JAKAB Nem hallottad, hogy mindenhova ellát? Nem tudod, hogy' keres férjet magának?

ANYA Beszélnek azt! El kell bújni előle! No, az én fiam! Az el tud bújni. Néha egész nap nem találom.

(Megjelenik János, kezében csupor.)

JAKAB Nem ilyeneknek szólt a hívás. Ott mindenféle hercegek jártak. Meg harcosok. Aki itt nő föl, az legfeljebb a pulykákkal viaskodhat. Nem kell az ilyennek királylány. *(Átveszi Jánostól a csuprot, kínálja Jakabnak, de az rázza fejét, nem kéri.)*

ANYA *(szelíd boldogsággal)* Hát nem. Majd választ egyszer magának valakit, aztán addig tapodja a földet körülötte, míg az hozzájámborodik. Mint én az uramhoz. Jól van ez így. Láthatlanba vett asszony kinek kéne?

JAKAB Psszt! Lehet azt látni! Itt lehet látni! *(Imádattal előszedi az arcképet.)*
Körbejárta ez a kép már az egész országot. Én vittem, én mutogattam...
(Elhallgat, csóválja a fejét, majd Jánoshoz fordul) Te! Lehet, hogy én nem jól látok? Lehet, hogy ez nem is olyan szép lány? Gyere ide! Mondjad, hogy nem, hogy nem is... Jaj, dehogynem! Gyönyörű ez, Istenem! Gyere, nézd meg!

JÁNOS Én?

JAKAB Hát ki? Ide süss, de meg ne vakulj! Na, te pulykapásztor!

JÁNOS Malacokat őrzök.

JAKAB *(dédelgeti a képet)* Mi is vagy te akkor?

JÁNOS Kondás.

JAKAB Úgy nézd, ... *(Csak maga nézi.)* hogy sokan meghaltak már érte.

JÁNOS *(nem nyúl a képért)* Kik?

JAKAB Hát, akik jöttek.

ANYA Senkinek sem sikerült?

JAKAB Nem is fog. Nem tudják a megoldást.

JÁNOS Az úr – tudja?

JAKAB Mit?

JÁNOS Hogy hová nem lát a királykisasszony.

JAKAB Öööööööö... Hm. Hát – valamit sejtek!

JÁNOS Akkor mért nem próbálkozik?

JAKAB Én? Mivel?

JÁNOS Hát a leánykéréssel. Hisz odavan érte, nem?

JÁNOS *(szorongó hisztériával)* Nem lehet. Úgyse jönne hozzám, ha el is tudnék bújni előle.

JÁNOS Miért? *(Jakab megvonja a vállát.)* Megvan az úrnak mindene, nem?

JAKAB Persze... vagyis... öö... hát igen.

JÁNOS *(kárörvendő képzelgéssel)* Az lenne az igazi, ha valaki elbújna, aztán mikor nem találnák, s előkiabálnák, csak megállna előtte, köszönné szépen, s otthagyná őt, hogy csak nézzen utána!

JAKAB Nem néz az senki után. S nem néz az senki elébe. *(Nézi a képet.)*

JÁNOS Akkor az ördöggel cimborál. És bolond, aki halálba megy érte.
(Jakab lassan, vállmagaságig emelve nyújtja neki a képet. János odalép, elveszi tőle a képet, ránéz, visszaadná, majd félútról visszaveszi, nézi, s lefelé fordítva némán visszaadja. Az Anya is nézegeti a képet, de nem fogja meg)

JÁNOS *(szinte berekedve)* Ilyen lány nincs is...

JAKAB *(imádattal)* Ha tudnád, hogy mennyire van! Szelet kavart maga körül, és nevet és sír, és mindig akar valamit, és gyönyörű, gyönyörű...

ANYA *(rosszat sejtve)* No, most már a tyúkok is elültek...

JAKAB *(az Anyához)* Ha beért majd minden gyógyító virágod, rakj meg vele egy tágas kosarat. Az udvarnál is gyakorta akad, aki kehes, nyüves vagy kólikás. Küldd el a királynak. Isten veletek! *(El.)*

15. jelenet

JÁNOS *(maga elé mosolyog, csóválja a fejét)* Láttá, édesanyám?

ANYA Csak úgy homályosan, mint mindent mostanában.

JÁNOS Miért kell ennek ilyen fura módon férjet szerezni?

ANYA *(hidegen)* Szép?

JÁNOS Nem is az. De nem úgy nevet, mint a többi lány.

ANYA Biztos rosszul festették. Rendre kéne azt tanítani. Na, vigyed a tejet, fiam!

JÁNOS *(leteszi a kannát)* Édesanyám. Meg tud maga lenni egyedül?

ANYA Hány éve vagyok már egyedül...

JÁNOS De... úgy... nálam nélkül. *(Csönd.)*

ANYA *(sokára, egyszerűen)* Elmész, fiam?... Olyan messze?

JÁNOS *(nem néz rá)* Olyan messze. Hátha én el tudok bújni előle. Hátha el lehet...

ANYA Nem. Nem lehet.

JÁNOS Megnézni őt... Megrázni tán...

ANYA Boszorkány lesz az, fiam.

JÁNOS Most már mindegy.

ANYA Boszorkány az, hallod?

JÁNOS Ha úgy van, akkor próbáljam meg azt is. *(Most néz rá.)* Süt pogácsát?

ANYA *(hitetlenkedve, lassan rázza a fejét, aztán elfátyolosodva szól)* A kicsi tejjel, ami megmaradt. Jó?... *(Mindketten el. Zene.)*

16. jelenet

(Éjjel a pusztán. János jön be az üres színpadra. Megáll.)

JÁNOS Na, most merre? Arra. Milyen jó, hogy fenn van a hold. Csak az a kár, hogy olyan az ember nyelve a szárazságtól, mint a felvert galuska. *(Csettint.)* Amerre jöttem, minden kis pocsolya kiszáradt. Hát ez meg hogy maradhatott meg? Ez víz! Valami tó maradéka? *(Fogja a kalapját, vizet meríti.)* Hú, ez meleg. Mindegy. *(Iszik s megrázkódik, mert a szájához ért valami.)* A mindenségit! Hányan isszuk ezt a vizet? *(Eltartja magától a kalapot, vizsgálgatja.)* Hát neked sincs jobb dolgod, mint ebben a poshadt vízben úszdogálni? Egy ilyen csepp halacska úgy beleszárad az iszapba, hogy még a kerek szeme se látszik. Élsz te? *(Tenyerére veszi.)* Eljössz velem friss vizet keresni, vagy itt maradsz a sárba temetkezni? *(Hirtelen döntéssel)* Elviszlek én! Biztos halál, ha itt maradsz. S ha gyors leszek, s vizet találok, holnapután is megmaradsz. *(El. Zene.)*

17. jelenet

(Az úton, nem messze a palotától. Verekedve begurul a Sas és a Holló. Tépázzák egymást.)

HOLLÓ Juuuuuuuuuuuuuúúúúújjj!

SAS *(suttog)* Mit ordítasz itt az éjszakába? Fölvered az öröket. Már úgyis kinéztek maguknak.

HOLLÓ *(ordít)* Ez az én tollam, ne húzd! Kááár!

SAS Csss! Húzza az ördög, hogy rögtön kopasztana meg! Nem megegyeztünk, hogy az enyém?

HOLLÓ Mi? A toll?

SAS Nem. A kard.

HOLLÓ Nem szégyelled magad, hogy egy szegény hollótól még ezt a maradék örömét is elveszed? Minek neked az a kard? A lábad közé akad!

SAS Hova akad? Egy kard? Egy katonának? Én most miszlikbe váglak! Rrrrohammm! *(Nekifut, a Holló elgáncsolja, összecsomagolja.)*

HOLLÓ Vágod ám azt a horgas orrú nagyanyádat, aki ott vartyog a sziklán.

SAS Vartyog? A nagyí? Egy sas? Vartyog??? Teeeee!

HOLLÓ Kááár! Kááááár!

SAS Csss! (*Behúz neki egyet.*)

HOLLÓ Jaj!
(*Újra lent vannak a földön. Hajnalodik. János megáll mögöttük, kicsit fölöttük, erre egyszerre elengedik egymást, s szimmetrikusan oldalra húzódnak, gyanakszanak.*)

JÁNOS Szép jó napot adjon Isten, mert az éjnek rögtön vége! (*A Sas és a Holló előredől, majd visszafogott mozdulattal egyszerre intenek köszöntést, szinte csak ujjhegygel. Mereven ülnek.*) Hát ti mit csináltok? Minek veszekedtek ennyire? (*Elfordulnak.*) Hé! Mi baj?

SAS (*lassan feláll*) Nincs, aki igazságot tegyen közöttünk.

HOLLÓ Magyarázd meg neki, hogy... (*A Sas megrúgja, elhallgat.*)

SAS (*szertartásosan*) Igazságot kell tenned!

JÁNOS Teszek én, ha csak az kell, de mondjad akkor, min veszekedtek?

SAS I-gaz-sá-got kell ten-ned!

HOLLÓ Süket vagy? Azt mondta, tesz.

SAS Egy kardon veszekszünk. Egy kardon, ami engem illet. Minek az neki?

HOLLÓ Én találtam meg, akkor az enyém! Még hogy őneki már egyszer volt! Mért nem vigyázott rá? És különben is? Mikor volt az? Most nekem van!

JÁNOS (*a Hollóhoz*) Mid van neked?

SAS A sötét agyveleje! Az. Az van neki.

HOLLÓ (*rikácsol*) Elegem van! Elegem!

SAS Semmije sincs!

HOLLÓ Csak egy kard, ami...

SAS Ami az enyém!

JÁNOS Na, elég! Értelmesebben!

HOLLÓ (*egyszerre a Sassal*) Én találtam egy kardot a rózsá mellett, és az ...

SAS (*egyszerre a Hollóval*) Ő talált egy kardot a rózsabokorban, de...

JÁNOS Állj! Hol az a kard?
(*A Sas és a Holló dühösen egymásra néznek, majd nagy némajáték következik. A Holló a Sasra mutat, hisz neki adta megőrzésre a kardot. A Sas az oldalához kap, majd végigtapogatja magát. A Holló a végzet beteljesedését várva szemléli egy ideig. A Sas töpreng. Eljátssza, hogy végiggondolja, merre járt vele. Mozdulatai egyre kisebbek lesznek, s lesütött*)

szemét végül is kénytelen a Hollóra emelni.)

HOLLÓ *(felhördül)* Megöllek!

SAS Megmagyarázom!

HOLLÓ Mit magyarázol: hogy elvesztetted?

SAS Nézd, ami elvesz, magától vész el.

HOLLÓ Te hibbant generális, te...

SAS Nézd, veszíteni tudni kell.

JÁNOS És ha megtalálod? Mit aprítasz vele?

SAS *(bávatagon körülnéz, majd földerül)* Hollót!

JÁNOS Na, ahhoz keress más békebíró!

HOLLÓ Várj! Ha meglesz a kard, tied a döntés!

JÁNOS *(indul)* Rendben van. De előbb keressétek meg.

SAS A várba tartasz?

JÁNOS Oda.

HOLLÓ Mit csinálsz ott?

JÁNOS Bújni mennék.

SAS *(továbbra is keresgél)* Ott hagytuk el!

JÁNOS Akkor meglesz!

HOLLÓ De kié lesz?

JÁNOS Azé, aki segít nekem. Aki jobb búvóhelyet talál nekem, azé a kard!

SAS Ha csak az kell!

HOLLÓ Áldjon az Isten!

SAS Találkozunk még!

18. jelenet

Színváltás: a belső palotaudvart látjuk a rózsatővel. Erzsi jön, lámpással, köntössel a kezében, mögötte Jakab.

JAKAB Na! Mit nevezsz? Megpróbálok! Van kardom! Hallod? A fegyvertárban még sose járt, s ha nem árulsz el, ott sosem talál meg.

ERZSI Nem árullak el, mert jó ember vagy te néha. *(Nevet.)* De mit csinálsz, ha olykor rájön majd a "látás"?

JAKAB A "látás"? Hm. Megkérem szépen, hagyja abba.

ERZSI *(nevet)* De nem hagyja! Nem tudja!

JAKAB Elfordulok. Ott a világ – nézze! Erzsi... én megpróbálok. Még ma! *(El.)*

19. jelenet

- ERZSI *(Egy ideig sziszeg, majd legyint. Nekiindulva rátalál a rózsató mögött levő Tüskérózsára.)* Itt a kisasszony! Kereshetem akkor. Csupa harmat! Mit csinál itt? Mindjárt virrad. Elfogy az erő, ha nem pihenünk. Úgy elszáradunk, mint ez a rózsza. Pedig az anyjához nem bújt annyit a kisasszony, mint ehhez.
- TÜSKERÓZSA Szegény rózsabokor. Nem nyit ez már többet.
- ERZSI Nyitott eleget. De minden látáskor leszakasztották a legszebb virágját – most elege lett. Mit keres itt ilyenkor a kisasszony?
- TÜSKERÓZSA Egy kardot. A kék köves kardot keresem.
- ERZSI Ó, hisz a felség is folyvást azt keresi.
- TÜSKERÓZSA Itt volt. De valakinek megtetszhetett. Itt valaki...
- ERZSI Valaki... lop? *(Magában.)* A gazember! *(Fennhangon.)* De hogy került ide az a kard?
- TÜSKERÓZSA Én menekítettem ide, hogy legyen valami emlékem róla. Tudod, a harminchetedikről. Hogy őrizze a rózsát. De most nincs itt. Bár tudtam volna mondani neki egy helyet, ahol nem találom meg...
- ERZSI Ki vitte el innen? *(Sziszeg.)* Nem elég neki egy? Na, megállj, te nyavalyás!
- TÜSKERÓZSA Fázom.
- ERZSI Pihenjen le, mert lesz még egy deli kérője holnap! *(Nevetgél.)*
- TÜSKERÓZSA Nekem ugyan nem lesz. Nem akarok “látni” többet.
- ERZSI Aztán mit “lát” a kisasszony? *(Átöleli a lány vállát.)*
- TÜSKERÓZSA Mindent, ami van.
- ERZSI *(Erzsi keze mintha megégne, lerebben.)* Akkor nekem jobb.
- TÜSKERÓZSA Miért?
- ERZSI Mert én olyat is látok, ami nincs. Mesét!
- TÜSKERÓZSA És az szép?
- ERZSI Mondjak egyet?
- TÜSKERÓZSA Mondjál, Erzsi, mondjál!
- ERZSI Akkor megyünk aludni?
- TÜSKERÓZSA Megyünk, csak kezd már!
(Erzsi felállítja a királylányt, vezeti kifelé s kezdi a mesét.)

ERZSI Egyszer volt, hol nem volt, még az Óperenciás tengeren is túl, ott, ahol a tetűt és a bolhát rézpatkóba fogják, hogy a súlyba és fenébe ne botorkázzék, élt egyszer ott egy szép királykisasszony... Na, gyerünk befelé. (*Elmennek.*)

20. jelenet

Piros hajnal. A palotakapu fekete árnyékcspikéjének szárnya közé János érkezik. Csöndben körülnéz.

JÁNOS Hajnallik hát. Hűvös is van. Bokor alól kel föl a nap. Na, mire a fahegyen lesz, megnézhetem magam világ elejibe kicsapva. (*Beljebb lép. Kicsit világosodik.*) Ez hát az a híres hely! Itt aztán akad a háznál kisfejsze, nagyfejsze, minden. No, de ha már búsulok, ne búsuljak éhesen! Enni kéne. Vagy inni legalább. Mi ez? (*A kerek kőkút mögé áll s a víz fölé hajol.*) Ni, mennyi paradicsomszínű hal! Itt van nektek egy kis hazai! Ez még az otthoni pogácsa morzsája. Hé, te csíkos! De ronda cifra vagy. Nincsen másik ruhád? Mifelénk, tudod, csak úgy színezüstben járnak az ekkora halak. Hű, a kishal! (*Gyorsan megkeresi.*) Megvagy-e még? Gyere csak a tenyeremre, így, a vízbe! Na, föléledsz? Hé! Nem mersz nekiindulni? Ne félj tőlük! Én a napon láttam, van egy varázspénzed! Ezeknek meg nincsen! Éledj már föl, pajtás! Na, már el is cikkant. Akkor ez megvolna! (*Valamiben megbotlik.*) Hát ez meg micsoda? Egy kard. A kard?! Amit a madarak találtak?! (*A király jelenik meg a háttérben, háziköntösben.*) Ez a kertész vagy a szakács? Mit csináljak most ezzel? Még rám fogják, hogy loptam! A rózsza mellé volt szúrva. Visszateszem! (*Visszaszúrja a kardot a földbe, majd elbújik, s figyelő a nyújtózkodó öreget.*)

21. jelenet

KIRÁLY Áóóóóóhhh! ... Tegnap este én feküdtem le utoljára, ma reggel én vagyok fönny legelsőnek. Nyitva van a kapu, jöhetnek a népek. Uralkodni fogunk. (*Fölteszi a koronáját, mely eddig a hátára eresztve fityegett, mint valami kalap.*)

JÁNOS Szüzanyám! A király! (*Erőt vesz magán, előlép.*) Szerencsés jó napot adjon Isten, felséges uramatyám. Én – bújni jöttem!

KIRÁLY *(rá se pillantva, a koronájával bíbelődve, arcát a kút vizében nézve)* Ej, hát te még ki sem állottad a próbát, mégis atyádnak szólítasz? A próba – három nap. Ha kiállod, tulajdon leányom s fele királyságom neked adom. Különben Isten hozott, édes fiam, tedd le a holmid, egyél, igyál, s mutasd, milyen a kardod!

JÁNOS A kardom? ... Semmilyen.

KIRÁLY Hogyhogy? *(Most nézi csak meg a fiút.)* Nincsen kardod? Akkor mid van?

JÁNOS Ez a vándorbotom.

KIRÁLY *(kedvetlenül)* S ez miből van?

JÁNOS *(meglepetten)* Körtefából.

KIRÁLY *(szétnéz, majd hirtelen)* Hallod-e... Eredj te haza! Most jut csak eszembe, ezt a boltot sajnos már bezártuk. Menj békével. Mert ha jelentkezel, vissza már nem léphetsz. És úgyis megtalál a lányom. Kár a fiatal életedért. Különben is, mondom, vége a vásárnak.

JÁNOS Senki nem szólt, hogy vége volna.

KIRÁLY De hát kardod sincsen. Mihez kezdenél anélkül?

JÁNOS Elbánok én akárkivel egy jó husánggal is!

KIRÁLY Jaj, nem erről van szó! Vigyázz, jön a lányom!
(Tüskerózsa jelenik meg a viháncoló udvarnéppel.)

22. jelenet

TÜSKERÓZSA Jó reggelt, apám! Hogy aludtak a kardjaid az éjjel?

KIRÁLY Hiányosan, lányom, hiányosan. Hát te? Fölkészültél mára?

TÜSKERÓZSA Erzsinevetek, mert egyre csak erőltet, hogy ma olyan deli kérészet vet elém a sors, hogy magam is megcsodálom!

KIRÁLY Én is úgy vélem. *(Meglepődve.)* Erzsi honnan tudja?

TÜSKERÓZSA Csak úgy kitalálta. De te mire gondolsz?

KIRÁLY Fura kérészet lesz az...

TÜSKERÓZSA Erzsi is azt mondja...

KIRÁLY Nem gondolná senki.

ERZSI *(jobbról jön)* Jön pedig az mindjárt, s magát bejelenti.

KIRÁLY Lányom, ez csak tréfa. Nincs szegénynek kardja.

ERZSI Szerez az magának, ha nagyon akarja.

TÜSKERÓZSA No, most már elég volt! Jöhet ide bárki karddal vagy anélkül, nem kívánom látni!

ERZSI Ó, ez ismerős lesz!

KIRÁLY Inkább csak erős lesz.

TÜSKERÓZSA Álljon már elő, hogy el tudjam zavarni!
Jobb dolga ha nincsen, kezdjen el szavalni,
mondja, hogy az orcám száz aranyat érő...
(*János balról, Jakab jobbról lép a lány mellé, s egyszerre szólalnak meg.*)

JAKAB – Felséges királylány, én vagyok a kérő!

JÁNOS

(*Csend. Mind az öten igen meglepettek, mozdulatlanul állnak.*)

TÜSKERÓZSA (*ő tér magához először*) Igen? És mit kértek?

JÁNOS ...Kinek mi jut.

JAKAB (*Jánoshoz*) Hogy kerülsz te ide? Ide nem jöhet mindenféle... kanász!

TÜSKERÓZSA Ki ez itt?

JAKAB Senki!

TÜSKERÓZSA És te? Megvesztél? Mi jut eszedbe?

JAKAB Mért? Csak másoknak lehet? Mindenem megvan hozzá!

KIRÁLY Nocsak!

JAKAB S mindenem lehetne, ha te lennél a mindenem.

TÜSKERÓZSA A bolondját járatod velem? Erzsi, ez beteg?

JAKAB Beteg leszek, ha nem felelsz őszintén: ugye, szeretted valamikor engem?

TÜSKERÓZSA Talán igen. Talán szeretlek is. De nem eléggé... (*Erzsihez.*) Ezt ketten főztétek ki?

ERZSI Jaj, dehogy!

TÜSKERÓZSA (*Jakabhoz*) Tudod, nekem valahogy eszembe se jutna magadféltre várni.
Megbomlottál, hogy ilyesmit akarsz. (*Jánoshoz.*) Te is mehatsz.

KIRÁLY (*Jánoshoz*) Mondtam, hogy csak zavarsz.

TÜSKERÓZSA (*alig bírja visszatartani a nevetését*) Te... mi vagy te?

JÁNOS Kondás. (*Megfordul s elindul.*)

TÜSKERÓZSA Várj! Mi a neved? Jóska? Pista? Miska?

JAKAB Ezeket a kanászokat mind egyformán hívják!

TÜSKERÓZSA *(sziszeg)* Előbb megyek hozzá egy ilyenhez, mint hozzád!

JÁNOS *(megállva)* János.

TÜSKERÓZSA János. *(Közelít felé.)* És azt tudod, hogy engemet hogy hívnak?

JÁNOS Mondtak egyszer valamit,... de elfelejtettem.

TÜSKERÓZSA Az én nevem – Tüskerózsa!

JÁNOS *(zavartan elneveti magát)* Ilyen név nincs is!

KIRÁLY Na, menj, amíg szépen vagy!

TÜSKERÓZSA És mit fogsz te itt csinálni?

JÁNOS Elbújok majd előled.

TÜSKERÓZSA Én meg megtalállak.

JÁNOS ...Nem szeretném. *(Nézik egymást.)*

ERZSI Pedig az úgy lesz. Ez a szokás itt.

TÜSKERÓZSA Menj a konyhára, ha már itt maradtál. Egyél. Ihatsz is valamit, hogy jól aludjál... te kondás...

KIRÁLY Eredj haza, fiam! És tanulságképpen meséld el a falubbelieknek, hogy itt még Jakab úr is kosarat kapott. Úgy ám!

JAKAB *(felordít)* Azt nem!... Nem mehet haza! Nem is kondás ez!

ERZSI Fuss, kedves, vissza anyádhoz, ha él!

JAKAB Sehová! Hogy majd elmesélje?! Azt mondom: herceg! Álsruhás királyfi! Szégyen lenne egy kondással kiállni!

TÜSKERÓZSA Hagyd el, Jakab! Inkább engedd, hogy ő élembe álljon!

KIRÁLY Hogy herceg lenne? Kondásherceg?

JAKAB Biztosan! Csak az lehet!

TÜSKERÓZSA Hallgassatok már! Miattam jöttél?

JÁNOS Miattad jöttem.

TÜSKERÓZSA Belém szerettél?

JÁNOS Nem tudom. *(Csönd.)* Nem hinném.

ERZSI Azt akarod mondani, hogy Tüskerózsa nem szép?

JÁNOS Most dicsérni kell téged vagy el kell bújni előled?

TÜSKERÓZSA El kell bújni előlem.

JÁNOS Szóval – lehet?

TÜSKERÓZSA ...Lehet.

JAKAB S ha nem sikerül – fejedet veszik. Márpedig nem sikerül!

KIRÁLY Fiam, még visszaléphetsz!

JÁNOS Nem.

TÜSKERÓZSA Jó. Ilyen még úgyse volt. *(Sóhajt.)* Na, te “kondás”, akkor délben elbújhatsz előlem. *(El.)*

JÁNOS *(követi a tekintetével)* Királyatyám! Mi van ezzel a lánnyal, hogy ez olyan... olyan...

KIRÁLY Milyen?

JÁNOS Olyan... *(Keresi a szavakat, kínlódik.)*

KIRÁLY *(széttárja kezét)* Ez fiam – ilyen! Akár az anyja... *(El.)*

JAKAB *(acsarog)* Megaszalódsz a századik karón! Ott aztán elkároghatod a madaraknak, hogy kosarat kaptam!

ERZSI Ej, nyughass már!

JAKAB Hallgass!... És jól etesd meg! *(El. Az udvarhölgyek rajongva nézik Jánost.)*

23. jelenet

ERZSI *(ételt rak a fiú elé)* No, egyél, ha már látod. Fára hág az ember bőre, ha sokat éhezik. Fogj a tej mellé egy sarkalat kalácsot! Hova gondolsz elbújni, hm?

JÁNOS *(eszik)* A kútba... merészkedett már valaki?

ERZSI Ott gémberedett meg a kopasz báró! Úgy kellett kiszedni.

JÁNOS Hát a kazalba?

ERZSI Haláláig tüszögött a pösze herceg, pedig csak egy kis időt volt ott. Nem jó. Nincs más helyed?

JÁNOS Nincs.

ERZSI Jaj, lelkem, ne fehéredj! Nem ér annyit az egész. De ezzel a lánnyal te nem bírsz meg, kedves! Ha te kettőt tudsz, ő négyet! Ha te hatot, ő tizenkettőt! Erős ennek a szeme, erős ennek a karja... De az apjának, annak megtesz mindent, amit az kér. Egyszer... *(Közelebb jön, pletykálkodva.)* Egyszer az öreg király megharagudott. Mikor még élt a kisasszony anyja, valamin összekaptak. Azt mondja a király: no, ő most elmegy. Egyedül megy el a lakodalomba! De mikorra hazajön, már ki is legyenek nyílvá a mákok, mert úgy le fog részegedni, hogy nem tud másképp hazajönni, csak ha mákvirágok lesznek ültetve hetes sorban a hegytetőtől a palotáig.

És mire pirkadatkor hazajött, ott virított a mákvirág – hetes sorban!

JÁNOS Ki... ki ültette?

ERZSI Hát a kisasszony! Még lehelgette is, hogy gyorsan nőjön.

JÁNOS Főzni tud?

ERZSI Tud. Én még ugyan tüzet rakni nem láttam, de azt tudom, ha elrontanak valamit a konyhán, rögtön őutána futnak. Ő meg csak beleszagol a levegőbe, leemel egy-két fűszert, megszórja-kavarintja, s olyan íze lesz, mint senki főztjének!

JÁNOS Akkor... csak lesz belőle asszony!

ERZSI De nem a tied, kedves. Szökj el innen, nem fog keresni. Jó lány az, neked megkegyelmez. Csak titokban menj el!

JÁNOS Látnám legalább úgy nevetni, ha már itt vagyok... mint a képen, amit mutogattak róla.

ERZSI Ó, azt a nevetőset akkor festették, amikor a Kék Lovagot kereste. A harminchetediket. Majd letört a cipellője sarka a nagy pörgetőzésbe. De aztán azt is megtalálta.

JÁNOS És az hova bújt?

JAKAB *(hangja)* Erzsi! Erzsi!

ERZSI Megyek már!... Egészségedre váljék! *(Kiáltva.)* Megyek! *(Sóhajtván el.)*

JÁNOS Hát én hova mehetnék? Vakon a biztos halálba. Nem éget a szerelem, hogy elpusztuljak érte. Elöttem is meghaltak, utánam is meghalnak. Ha nem sikerül. Márpedig – nem megy. El kéne szökni. Mit keresek én itt? Csak az a baj, hogy... szép. Azért... szép.

24. jelenet

A Sas és a Holló huppan be. Egymást lökődik előbbre, ki szóljon hamarabb.

HOLLÓ Azt akarjuk mondani, hogy nincs meg a kard! Úgyhogy nem is kell, hogy igazságot tegyél köztünk! A semmin mi is meg tudunk osztózni.

JÁNOS De bizony, hogy megvan! Láttam!

SAS Hol van? – Jaj!

JÁNOS Jó helyen!

HOLLÓ De hol?

JÁNOS Ott a ... *(Lépések zaja hallatszik, a madarak kirebbennek.)*

25. jelenet

- TÜSKERÓZSA *(előlép)* Te még itt vagy?
- JÁNOS *(felugrik)* Mért? Már bújni kell?!
- TÜSKERÓZSA Mindjárt dél van! Elkészöntél az otthoniaktól?
- JÁNOS Az az én dolgom.
- TÜSKERÓZSA Nocsak. És?... vágyódnak utánad? Visszavárnak?
- JÁNOS Hát... lehet. *(Kinéz a nézőtér felé.)* Csúf kerítése van a palotádnak, királylány.
- TÜSKERÓZSA A karókat nézed? Kinek milyen jut.
- JÁNOS Karó?
- TÜSKERÓZSA Kerítés. Bár az a szélső... szép sudár!
- JÁNOS Szép királylány! Jól figyelj rám! Azt mondom én, hogy temiattad nem leszek bolond levágott fejem szemgödréből früstököltetni a varjakat.
- TÜSKERÓZSA Dehogynem. Nem vagy te gyáva!
- JÁNOS Nem. De bolond se!
- TÜSKERÓZSA Akkor... mit teszel?
- JÁNOS Itt hagylak, rózsám. Te meg csak pörögdél kedvedre. Azt se tudod, hogy mit kezdjél magaddal. Ha kitaláltad - üzend meg Jakabbal!
- TÜSKERÓZSA Paraszt! Arcátlan! Őrség, hozzám! Végigvitetlek utca hosszán, kövön zúzódva, lóhoz kötve! Ha szökni próbálsz, rögtön meghalsz. Ha elbújsz, később. S bárkik várnak – hiába várnak! Egy tapodtat se! El ne mozdulj! Délben látás lesz. Megtalállak! Őrség! *(Hátul megjelennek az Őrök.)* Őrség! Ennek itt bújni kell! Ha akarja, ha nem! *(El.)*
- JÁNOS Anyámnak volna igaza? Boszorkány? Akkor nincs mit tenni.

26. jelenet

(A két madár bedugja a fejét.)

- KIRÁLY *(hangja)* Lányom, vigyázd a kondást!
- HOLLÓ Mielőtt elbújsz, lennél szíves megmondani, hol láttad azt a kardot?
- JÁNOS Megmondom én, de csak ha elbújtatok!
- JAKAB *(hangja)* Sípok! Dudák! Szélciterák! Szóljon minden!
- ERZSI *(hangja)* Kezdünk, kisasszony!

SAS Az az igazság, hogy nem jut az eszünkbe semmi! – Jaj...
HOLLÓ Pedig már olyan...
KIRÁLY *(hangja)* Megvagy, lányom?
TÜSKERÓZSA *(hangja)* Megvagyok!
JÁNOS Én meg meghalok. Most. Mi lesz velem?
SAS – HOLLÓ *(kezüket széttárva)* Háááát...
JÁNOS Tűnjetek innen!

*(A madarak felé vág a botjával. A kép kimerevszik.
Gyors zene. Vége az első felvonásnak.)*

MÁSODIK FELVONÁS

1. jelenet

János a kőkút tövében mészlik. A bevezető zene hangjaira egyszer csak a Hal penderül fel a kút szélére, s a kondás feje fölé hajolva megszólal.

- HAL Hé, kondás pajtás! Ugye, te bújni jöttél?
- JÁNOS Bújni ám, pajtás, de nem tudom, lesz-e belőle valami. Jobb lesz tán, ha megyek haza! De hogy megyek haza? *(A fanfárok egyre erősebben hallatszanak.)* Hová legyek? Mit is tegyek? Hú, miket álmodok itt! *(Hitetlenkedve pislog.)* Ekkora hal még a Tiszában sincsen! Hallod-e, hogy kerülsz ide?
- HAL Veled együtt jöttem.
- JÁNOS Te lennél a kis hal? *(Belenéz a kútba.)* S hol a többi?
- HAL Megettem. Hallgass ide! Te megmentetted az életemet. Hátha most én segíthetek a sorodon!
- JÁNOS Azon ugyan nem! Azon még a madarak se tudnak segíteni! *(Harsona szólal.)*
- KIRÁLY *(hangja)* Na, lányom, hol az a kondásherceg? Megvan?
- JÁNOS El kell bújnom.
- HAL Hallom, hallom.
- KIRÁLY *(hangja)* Tüskerózsa! Jakab! Kezdhetnénk már!
- JÁNOS Végem van. Mit nézel? Hova bújjak? A föld alá?
- HAL Gyere velem a víz alá! Ne félj semmit! Ott is csak olyan a világ, mint másutt. Szántanak, vetnek. Túl vannak már az aratáson. Ott aztán leheveredhetsz, és ha úgy találod, még hosszú szárú pipára is gyűjthatsz.
- KIRÁLY *(hangja)* Készen vagy már, Tüskerózsa?
- HAL Jössz-e velem?
- JÁNOS Én olyan... nagy vízben még sose voltam...
- HAL Most legalább megpróbálsz. Ne késsz már! Gyerünk!
- JÁNOS *(kapaszkodik a kávába)* Mi lesz velem? Én úszni se tudok... *(Fanfár szólal meg.)*
- HAL *(sóhajt)* Nem baj... Gyalog megyünk. *(Zene. Nagy csobbanás hangjával érnek a Tiszába.)*

2. jelenet

A színpad elsötétül, a zöldeskék homályban látszik János és a Hal. Hangjuk mélyről, tompán hangzik.

JÁNOS Te most a vízbe viszel engem? Máris ott vagyunk?

HAL Ne törődj semmivel, csak gyere utánam!

JÁNOS Ki hinné el, ha mondanám... Láttam én, hogy neked varázspénz van az oldaladon! De ne félj, nem is felejttem el soha a jószágodat! Már azt hittem, végem!

HAL Hallgass mostan! Olyan mélyre megyünk, ahol még én se jártam. Ott leülünk, aztán mikor majd kétségbeesnek, és mindenféle kiabálnak, egy idő múlva följövünk. Hogy azt ne higgyék, bajunk esett. *(Zene. Mindketten el.)*

3. jelenet

Újra a palotát látjuk. Harsonaszó. Zenés bevonulás. A teljes létszámú udvar jelen van.

KIRÁLY Na, lányom! Vigyázd a kondást!

ERZSI Megvan minden?

TÜSKERÓZSA Csak a virág, az nincs. Mind elszáradt. Nem látsz egy szépet valamerre?

ERZSI Nem én. *(Suttogva.)* Inkább becsukom a szemem.

TÜSKERÓZSA Nem baj. Így is megtalálom!

KIRÁLY Kezdjed!

TÜSKERÓZSA *(sóhajt, perdül, megáll közepén előretartott kezekkel, összpontosít s kezdi)*

Tekintek fűbe – nincs.

Tekintek fába – nincs.

Tekintek kőbe – nincs.

No, nézd csak... akkor megint!

ERZSI Istenem, hova mehetett?

TÜSKERÓZSA Tekintek fűbe – nincs.

Tekintek fába – nincs.

Tekintek kőbe – nincs.

Tekintek vízbe – ni... n... n... Nicsak! Mi az ott? Még ilyet!

(Triangulum-ütés – fény) Ott van! Megvan! Apám, ha látnád! Ilyen még nem volt! Ez a kondásherceg a Tisza fenekén... ezüstös hal uszonya alatt... eregeti a füstöt!

KIRÁLY Mit csinál?

ERZSI Meggyulladt! Jaj, a lelkem!

TÜSKERÓZSA *(nevet)* Pipázik. Hosszú szárú pipából...

KIRÁLY A csillagát!

JAKAB *(nem érti)* Mi történt?

KIRÁLY Hát, ez... ez nem akármilyen. Szólj már hozzá, hogy föl tud-e keveredni, ha már ilyen mélyre leszállott!

JAKAB Hol van? *(Nem figyel rá senki.)* Bár a pokolban...

TÜSKERÓZSA *(emelt hangon)* Gyere elő "kiskondás"! Ott vagy a Tisza legfenekén! De a pipádat hagyd ott a halaknak, mert sehogy se állhatom a füstjét!

JAKAB Nem igaz!... Nem igaz!

JÁNOS *(esendő módon vergődik be a térre)* Nem! Nem! Hal pajtás! Hol vagy? Hééé! Hol a víz? És én?... *(Megfordul, szembetalálja magát a királylánnyal)* Uramisten! *(Csend.)*

ERZSI Te szegény...

KIRÁLY *(atyaian vállon veregeti)* Fiam, már akármiből is van a te "kardod" - vagyishogy akármilyen görbe is a körtefabotod -, fiam, te csakugyan derék legény vagy. Azt már mégse hittem volna, hogy a Tiszának kellős közepén, ezüstös hal uszonya alatt hosszú szárú pipából pipázzál!

JAKAB *(gúnyosan)* Nahát! Ezt el kell ismerni! Ezt aztán igazán!

KIRÁLY Vesd le hát ezt a kondás-hacukát, öltsd föl szépen a hercegi ruhádat, adjad a kardod - s elmehetsz!

JÁNOS Nincs kardom. Mondtam.

JAKAB Az enyémet kölcsönkaphatod. Bár úgy azért nem az igazi.

KIRÁLY Persze, mondtad. Otthon hagytad?

JÁNOS Sohase volt.

KIRÁLY Hitelbe jöttél próbát tenni hát? Micsoda herceg! Kardja sincs!

JAKAB Van egy feje! S az drága kincs!

ERZSI Nem herceg ez, én tudom róla. Parasztfiú ez, Tüskérózsa! Kisasszony, engeddd szabadon! Hogy kerülne urak közé, uraknak tűzött karóra?

TÜSKERÓZSA Igazán disznót őrzöl otthon? S megszegyenítesz engem itt? Miért hagytad, hogy hercegnek higgyünk?

ERZSI Mondta ő, hogy kondás!

TÜSKERÓZSA És én még csodáltalak, hogy milyen messze tudsz kerülni tőlem! (*Szinte sírva, dühöngve gúnyolja.*) No, most megkaptam! Merre jártál, én kedves kérőm? Nem hoztál egy-két harapós harcsát, hogy meglegyen a vacsorád estére? Nem énekel szúnyog a vizes füleden? Nem maradt fejedben a békalencse szála? Nem virágzott ki újból a Tisza örömeiben, hogy ilyen fortélyos legény szállt a mélyibe? Te... vízikondás!

JAKAB A faluban vízidisznót terelgetett, attól olyan otthonos a pocsolyában...

TÜSKERÓZSA S mit csinálnál az újabb próbán? A vizet már megjártad. Most a tűz következik? (*Nevetnek.*)

JÁNOS (*dermedten, mindenre elszántan*) Ne üzz te csúfot énbőlőlem! Igaz, hogy ide miattad jöttem. Láttam a képed lepingálva, s eljöttem eléd, mert a valóságos, élő képedet kívántam látni, s hogy lám, olyan szép vagy-e. Hát láttam. Nem kell a három próba. Elég ez az egy. Szébb vagy, mint ahogy számítottam. S nem tudom, téged miből szőttek, de ha nem volnál – rosszabb lenne...

TÜSKERÓZSA Szemed, ha rebben – milyen furcsa –, tetőtől talpig látszom benne...

JÁNOS Kerestess mással jobb helyet! Szitaszövetű lelkedet vidítsa más. Ha így esett, törvény szerint – haljak meg érte. (*Keserűen, szinte magában.*) Mögéd bújhatnék, és a naptól ritkás árnyékod meg se védne. Vezettes el... és legyen vége.

TÜSKERÓZSA Miket beszélsz?... Ki mondta el?... Mondd! (*Ordít.*) Ki?!!! (*Körülnéz a lapító férfiakra, az Örökre, s lassan közelebb jön Jánoshoz.*) Te tudtad, hogy a Kék Lovag árnyékomban lelt menedéket, és egész álló nap kutattam, míg este végül ráakadtam? Apám, te mondtad el?

KIRÁLY Én?... Hát csak nem akarok segíteni egy ilyen...

TÜSKERÓZSA (*Jakabhoz*) Te?!

JAKAB Mért mondtam volna?

ERZSI (*szíjog*) Tényleg az árnyékában lelte meg... Jaj... El is felejtettem.

TÜSKERÓZSA (*Jánoshoz*) Nem tudtad?

JÁNOS Nem én.

TÜSKERÓZSA Csak kitaláltad?

JÁNOS Árnyékod?... Nem. De éppen láttam. Most, hogy a déli nap követ... siklik a földön utánad.

KIRÁLY Azt hiszem, jobb lesz, szép fiam, ha elmész...

TÜSKERÓZSA *(hevülten, s ijedten is)* Ne menj te el! *(János kivételével mindenki hátralép ijedtében vagy csodálkozásában.)* A karó megvár. A próba három nap. Ügyes vagy. Eszedbe juthat tán olyasmi is, amit még én se gondoltam ki eddig. Tégy még egy próbát! Mit veszíthetsz?

JAKAB *(magában)* Csak a fejét.

ERZSI Csak a fejét...

KIRÁLY Kislányom, nem te mondtad, hogy...

TÜSKERÓZSA A halál ugyanolyan a harmadik próba után is. *(Közelebb lép.)* És ha sikerül?

JÁNOS Csak elodázod a halálom...

KIRÁLY Kislányom! Hagyd! Mára elég. *(Tapsol.)* Itt nincs mit tenni! Gyerünk enni!

JAKAB Őrség! Vigyétek el, tegyétek zár alá! Még kardja sincs. Jobb, hogy ha ott marad.

TÜSKERÓZSA Nem! Itt marad! S próbát tesz holnap újra !

JAKAB Akkor itt verjétek láncra! *(Jánost az Örök a kút kávéjához láncolják.)*

KIRÁLY *(a lányához)* Nem láttam én még ilyen bátrát! Mért dobod oda a halálnak?

TÜSKERÓZSA Nem halni kell. Csak bújjon el. Meglátjuk, ki viszi többre! Ha ereje van, győzzön le!
(Gyors, boldog zene kezdődik, Tüskerózsa magát kelleve, gúnyos kacéran táncol az udvar népével, Végül egyedül marad János előtt. Aztán egy mozdulattal eltűnik.)

4. jelenet

Megérkeznek a madarak. Esteledik.

SAS Te, nézd csak! Ki az ottan?

HOLLÓ A fiú! Aki nem mondta meg, hol a kard!

SAS Aki döntést tesz közöttünk! Aki nekem adja a kardot!

HOLLÓ De csak ha elbújtatod!

SAS Hát igen...

(Köszöntik egymást, a Holló közelebb csámpázik Jánoshoz.)

HOLLÓ Te fiú! Te mért vagy itt?

JÁNOS Tudod te azt! El kell bújnom a királylány elől.

SAS Aha.

HOLLÓ És hova akarsz bújni?
JÁNOS *(fölnéz a magasba)* Messze. *(A madarak követik a tekintetét.)*
SAS Ott egy csillag. Oda?
JÁNOS Ott tán nem keresne.
HOLLÓ Az az Esthajnalcsillag. Oda mi nem járunk.
JÁNOS Bújni messzi kell. Mélyre vagy magasra. Föld alá vagy a csillagok közé. A Hold háta mögé...
SAS *(iffodva fogja fel a feladat nagyságát)* A Hold háta mögé? Na!
HOLLÓ Hozzuk le neki, és próbálja ki! *(Ránéznek.)* Én hallgathatok, de mondj okosabbat!
SAS Elvinnélek... a Nap háta mögé!
JÁNOS Engem? Hát belőled is csak hamupöszlék maradna!
SAS *(úgy készülődik, mint egy öreg gavallér, aki nők közé megy.)* Ugyan! Te, szép az a lány? Hm?
JÁNOS Felér az életeddel!
SAS S mikor keres majd?
JÁNOS Pontosan délben.
SAS Akkor nincs idő! *(A Hollóhoz.)* Szárnysegéd! Sasmenésem lesz! Tisztítsd meg előttünk az égen az utat! Ilyenkor tele van széthagyott csip-csup csillagokkal.
HOLLÓ Na, megint takaríthatok utánad!
SAS Előttem.
JÁNOS *(lelkesülten)* Rád gondolok, és fölszállok veled! Gyerünk! A cél a mennybolt teteje.
SAS Várj egy kicsit! Föl a magas levegőjárásba csak olyanok jutnak, kik repülni tudnak. És ha én téged odaviszlek, szavamot kell adni az ottaniaknak, hogy te is képes vagy a repülésre, mert különben pusztá zsákmányfélének néznek és úgy tépnek ki a karmaimból, hogy a hétágú forrasztófű sem forraszt egybe.
JÁNOS Akkor most mit csináljak?
HOLLÓ Mit csinálj, mit csinálj! Hallod, mit kér: szállj fel.
JÁNOS Én.
SAS Te.

JÁNOS Te!

SAS Abba mi a vicc? Na, csak egy kicsit!

HOLLÓ Csak épp hogy megemelkedj!

JÁNOS Megteszem! Megteszem! Hiszen nem a világ...

HOLLÓ Ugyan, egy-két szárnycsapás az egész!

JÁNOS Ha nézik, nem tudom!

SAS Próbálgassad!

JÁNOS Azért biztos, hogy elment az eszem! De megteszem! Képes vagyok azt megtenni...

SAS Várjál!

JÁNOS Hogy az a karvalyorrú nagyanyád! Az a vedlett szárnyú pulyka! Itt teszem ki a lelkem, már éreztem, hogy...

HOLLÓ Mi bajod?

SAS Van egy kis bökkenő. Ez itt! *(Közös erővel bontogatják a láncot.)*

HOLLÓ Reszelő kell! Vagy fűrész! Visszajövünk! El ne menj addig!

SAS Maradj veszteg! Fogd meg ezt itt! Te meg ne mozdulj, mert ha mellévágok, piros szökőkút lesz belőled!

HOLLÓ Nézz oda! Vagyis ne nézz oda!

(Szabályos bohócantré zajlik, egymás fejbevágásával, kútbaesséssel, csobbanással, vízköpéssel, ájuldozó támolygással. Végül sikerül.)

SAS Három, kettő, egy – pikk-pakk! Micsoda gyártmány! - Jaj. ...

HOLLÓ Ez az! Megvan! *(Zene indul.)*

SAS A kelő Nappal szembe repülünk!

JÁNOS Aztán egyszerre mögé kerülünk!

HOLLÓ Indulhatunk, itt az ideje!

SAS Na, fiú, gyere!

(A zene fölerősödik míg "elrepülnek", vörös hajnali fény fogadja be őket)

5. jelenet

Kora reggel. Tüskerózsa jön, egyenest a kúthoz tart. Erzsi jön a másik oldalról, rászól.

ERZSI Mit keres itt a kisasszony?

TÜSKERÓZSA *(meglepve)* Én? Nem tudok aludni. De te mit keresel itt?

ERZSI Én? Én semmit. *(Mindketten a kút környékét fürkészik.)*

TÜSKERÓZSA Nincs itt.

ERZSI Nincsen. De hova lett?

TÜSKERÓZSA Elindult. Csak az lehet. *(Nem bír a boldogságával, énekelni kezd.)*

“Sok sötétbe, sok sárba, virágom-virágom.
Sokat jártam, utána, virágom, virág...
Két pár csizmát elszaggattam, virágom, virágom,
Mégis töle elmaradtam, virágom, virág...”

ERZSI Ó, de rég hallottam énekelni a kisasszonyt. Hogy pont most van kedve hozzá! Tessék! Itt a hímzése. A látásig még bőven van idő.

TÜSKERÓZSA *(átveszi a hímzést és meg-megállva nekikezd)* Énekelek? Észre se vettem. *(Erzsi nézi.)* Mit nézel? Beszélj! Nem akarom, hogy rá figyeljek. Beszélj!

ERZSI Mit csinál a kisasszony? Odavarrja a szoknyáját a hímzéséhez!

TÜSKERÓZSA *(letépi a kelmét, szakad vele a szoknya anyaga is)* Hú! Nem láttam...

ERZSI Mit csinál?

TÜSKERÓZSA Te!... Most mit csinál?

ERZSI Kicsoda?

TÜSKERÓZSA *(boldog hadarással)* Ez a hercegekondás vagy kondásherceg. Hol is állt? Itt állt. Itt volt a válla, itt álltam én, ő nézett... Itt a haja... *(Kézfejjével finoman az elképzelt alak hajához ér.)* És itt... *(Visszarántja kezét a képzelt szájról.)* Beszélj! Mondjad, hova kéne neki elbújnia, hogy ne találjam meg! Nem akarok rágondolni. Mondd, figyelsz te rám? Milyen furcsa volt, ugye? Milyen okos! Lehet, hogy a fegyvertárba bújik...

ERZSI Az jó... *(Rohangászik a királylány után, fogva a hímzőfonál szálát.)*

TÜSKERÓZSA Mindegy, hogy kicsoda. Miattam jött, igaz? Aztán majd elmegy. Vagyishogy meghal. Valahogy – meghal. *(Utánozza a fiút.)* “Ne üzz te csúfot énbőlölem...” Juj! Nem szabad rágondolnom. Beszélj, hallod? Én egy szót se tudok most szólni, megszállt a remegés, térdemtől bokámig fáj bele a lábam.

KIRÁLY *(hangja)* Tüskerózsa! Fölkészültél? Ne hozzuk előre a látást? Nem akarsz?
TÜSKERÓZSA Nem, apám! Legyen az csak délben! Úgyis mindjárt dél van. *(Erzsihez.)* Mit akar az apám? Ne mondd! De mondd! Beszélj, beszélj! Már menni kell? Még ne... Gyere!... *(Elmennek, szinte repülnek. Zene.)*

6. jelenet

A Nap felé, sárga fénykörben, odafent.

SAS No, kondás pajtás, most csak egyre kérlek: ne láss, ne hallj, s engem meg ne szólíts, mert ha megszólítasz, lehet, elvesztelek! Följebb megyünk, pajtás! Hunyd be a szemedet!
(Fölerősödő, szárnyaló zene. Lent, a színpad elülső részén a Király jelenik meg, Erzsivel együtt várja a lányát.)

KIRÁLY *(kifelé)* Tüskerózsa! Mi van teveled máma? Szedd össze magad! Még a végén tényleg egy kanász lesz a vóm. Mi ez a füst?

ERZSI A puszta felől jön. Égetik a tarlót. *(Észreveszi az itt hagyott láncot.)*

KIRÁLY Attól bolydultak meg a madarak?

ERZSI Nem szeretik a füstöt!

(Újra a sárga fényfoltot látjuk odafönt. Lent Erzsiről és a Királyról lemegy a fény.)

SAS Még egy kicsit tarts ki! Markold meg a tollat a nyakamon! Le ne szédülj! Hallasz? Már beszélhetsz!

JÁNOS Száraz a torkom! Fullaszt valami!

SAS Most kerülünk a Nap háta mögé.

JÁNOS *(nagy sistergés, recsegés, szikrázás)* Jaj!

SAS Most ide figyelj! Nézelődjél! Ki tudja, mikor jársz megint erre... Hol a kezed? Mért húztad el? Megégtél?

JÁNOS Csak rosszabb ne legyen...

SAS Akkor most mögé kerülünk! Győztünk!!!

7. jelenet

Bevonulási zene. Újra a lenti palotaudvart látjuk Tüskerózsaival, Erzsivel, a Királlyal és Jakabbal. Harsona szól. A pózba dermedt udvari nép közé berobban Jakab, s a kúthoz tart.

JAKAB *(magában dühöngve)* Megszökött! Nincs itt! Pedig ide láncoltattam!

KIRÁLY Pördültél, lányom?

TÜSKERÓZSA Pördültem, apám.

JAKAB *(sziszegve, Erzsihez)* De hogy szökött meg? Ki segített rajta?

KIRÁLY És a virágod?

TÜSKERÓZSA Az most nincs, apám.

KIRÁLY Nem kellene mégis? Hátha megsegít. Nehogy aztán kondásné legyen belőled! Kutasd át azt a bokrot!

TÜSKERÓZSA Nincs már ezen virág. De nem is kell.

KIRÁLY Nem bánom. De... ugye, megtalálad? S aztán vége...

TÜSKERÓZSA *(szomorú és kába)* Meg. És a felesége nem leszek néki sem.

KIRÁLY Én is azt remélem.

ERZSI De meglepődnék, ha aztán igen.

TÜSKERÓZSA *(magában)* Nem lesz férjem. És nem lesz ismerős hagyott ruhái fáradtság-szaga.
Meglátom őt is. Pedig – Istenemre – jobb lenne most, ha elmenne haza.

KIRÁLY Lányom!

TÜSKERÓZSA *(magában)*
Bárhova nézek – meglelem.
Még akkor is, ha szánom.

KIRÁLY Közel az idő, mit akarsz?
Perdülj, eredj keresni!

TÜSKERÓZSA Hol nézzem, hogy ott ne legyen?
Nem lesz utána senki...

KIRÁLY Ne fölfele nézz, mit akarsz?
Vigyázd a kondást, lányom!

TÜSKERÓZSA Várj csak, maradj csak itt, apám,
és rögtön megtalálom.
(Pörögni kezd, majd a végén visszafogott, kereső kéztartással kezdi)
Tekintek fübe – nincs.
/Kié lenne, ha lenne?/
Tekintek fába – nincs.

/Kit lelhetnék föl benne?/

Tekintek kőbe – nincs.

/Vezet-e hozzá lányom?/

Tekintek vízbe – volt...

/De ott most nem találom./

KIRÁLY Kit keresel te, lányom?

TÜSKERÓZSA *(hirtelen a Nap felé, föl)*

Vakíts meg engem, ég –

ha most is megtalálom!

(Lehajtja a fejét, zizegő zene kezdődik. Fölveti a fejét, s a vakságot hozó fényt várva lassan kinyitja a szemét. Néz, fölzokog.) LÁTOM!...

(Hangtalanul térdre ereszkedik, majd a sarkára ül, egészen összecukódik)

8. jelenet

A királylány énekének dallamát idéző hegedűszó hallik. Csontfehéren izzik a háttér, mely előtt fekete fatörzsekként állnak az udvarnokok a királlyal. A Sas jelenik meg, Jánossal. Mindketten csapzottak. János rejti a kezét

SAS Vesztettünk, pajtás. Én... jót akartam. Ne haragudj rám.

JÁNOS Semmi baj, testvér. Tudtuk ezt. Isten megáldjon. *(A Sas elbotorkál)*

KIRÁLY Hol van?

TÜSKERÓZSA *(összetörten, hátra sem nézve.)* Már itt.

KIRÁLY Hol volt? De ügyes vagy te, lányom! Nahát! Mit csinált?

TÜSKERÓZSA *(tehetetlen keserűséggel)* Imádkozott a Nap mögött. Kezére hajtva homlokát. És térden állva.

JAKAB *(suttogva)* Lehetetlen.

ERZSI S ez is kevés volt?...

JÁNOS *(közelebb lép Tüskerozsához)* Én hibáztam. Én tévesztettem el.

TÜSKERÓZSA Mindegy. Most gyorsan menj előlem el.

JAKAB Megsebesültél?

ERZSI Hozzatok kötést!

JÁNOS Nem kell!

KIRÁLY Dehogynem! Az jár!

TÜSKERÓZSA *(lassan, tagoltan)* De most eredj. Hallottad? Menj el.

JÁNOS Akkor holnap – utoljára próbálkozom.

TÜSKERÓZSA Nem. Soha többé.

KIRÁLY Hogyhogy? Most meg mit akarsz? Én már azt se bánom, hogy kondás. Ilyen ügyes legényt még nem láttam. Olyan jól megy neki!

TÜSKERÓZSA Nem lesz több próba. Eleresztelek. Elengedlek, mert te voltál, ki legmesszebbre bújt. Elengedlek, mert ha itt maradsz, én megtalállak holnap is.

KIRÁLY Derék legény ez! *(Jánoshoz)* Fiam! Az első bújásod is nagy volt, na de aztán ez!... Hajaj. A Nap háta mögött imádkozni térden állva... Nekem már letérdelni is nagy dolog! De Tüskerózsának igaza van, ennyi tán elég is. Menj el, fiam. A “kardodat”!

JAKAB *(mutatja a körtefabotot)* Az itt van. Jobb záloga nincs.

JÁNOS *(szembefordul a királynnyal)* Hát akkor most már mit akarsz velem?

TÜSKERÓZSA Menj el, hogy mindig megmaradj nekem.

JÁNOS Gyakorolj kegyet máson!

JAKAB Még büszke is! A gögös fajtád!

TÜSKERÓZSA *(még szelíd)* Ne hívd ki magad ellen a sorsot. Örülj, hogy meg akarlak tartani. Ha nem nekem, hát majd valakinek. *(Zene indul.)* Lányodnak, fiadnak, asszonyodnak, anyádnak – másnak, ha már az enyém nem lehetsz. Hisz holnap megtalállak.

JÁNOS Akkor legyen úgy.

TÜSKERÓZSA Kegyelmet adok. Nem érted?

JÁNOS Kegyelmet? Minek?

TÜSKERÓZSA *(egyre föntebb)* Ha te nem hallod, szólok mindenkinek. Akik itt vannak, téged kergessenek. Ha kell, mindnyájan seprűt keressenek, azt gyűjtsák meg, ragadják fej fölé, üssék vele a földet! Korom legyen a por, pernye a falevél. Tüzes seprűkkel verjenek ki innét, hogy a nyomod is fölégjen! Ne legyél! Úzzétek el! El! Ki innét!
(A két Őr előre jön, Erzsi visszafogja őket.)

JÁNOS *(háritó mozdulattal, félelem nélkül)* Nem! *(Csönd lesz.)* Te mondtad: a három próbához jogom van.

TÜSKERÓZSA *(ordít)* Ha akarom! *(Sarkon fordul s el.)*

JAKAB S ha én hagyom! *(Odalöki Jánosnak a koppanó körtefahusángot.)* Felség, távoznunk kellene.

(A Király jelt ad, elvonul az udvar. János egy darabig még tartja magát, majd mikor egyedül van, igyekszik fölemelni a vándorbotot, de összeesik. A madarak viszik ki.)

9. jelenet

Kis idő múltán az Anya jelenik meg. Kosarában finom, száraz ágú növények, vászonzacskók, üvegek.

ANYA *(izgatottan tapogatja a kosár tartalmát)* Itt van-e minden? Mindig azt felejttem el, amit a legjobban akartam. Rózsaliktáriom a kisüvegbe. Itt van. Csengőfű és fehér mályva, hogy főzzenek feredőt. Földi borostyán nedve nádmézzel elkeverve, édességes a nyelvnek, jó a gyenge tüdőre. Otthon maradt a kőfű meg a porcogó pázsit. Mindegy. A fele be se ért még, de már nem volt nyugovásom. Jánoscám, drága lelkem! Merre induljak el, hogy nyomodat ne vesszem? Ez már a palota. Ebédidő lehet, hogy nincsen senki itt.

10. jelenet

Tüskérózsa jelenik meg kapu szárnya mögött, s nézi az asszonyt

TÜSKERÓZSA Keresel valakit?

ANYA *(megijedve)* Jó napot adjon Isten.

TÜSKERÓZSA Jó napot. Jobbat, mint ami mögé elbújt a fiad.

ANYA A fiam? ...Honnan tudod, hogy ki vagyok?

TÜSKERÓZSA A gyógyfüveket hoztad.

ANYA Igen. S ha így tudsz mindent – te vagy a szörnyeteg királykisasszony.

TÜSKERÓZSA Igen... De téged ne riasszon.

ANYA Hol a fiam? Él még?

TÜSKERÓZSA Igen.

ANYA Hol van?

TÜSKERÓZSA A kapu töviben.

ANYA Itt a kosár. Ezt ide hoztam. *(Lerakja a füveskosarat. de a lány nem nyúl felé)*

TÜSKERÓZSA *(összetörtén)* Vidd őt haza! *(Elfordul, hátralép.)*

ANYA Viszem.

(A Sas és a Holló kétoldalt bedugja a fejét. Látva, hogy jöhetnek, behozzák Jánost, s elnyújtóztatják a földön.)

SAS *(suttog)* Égés.
HOLLÓ De mekkora! Hallasz minket? Se lát, se hall!
JÁNOS Most kerülünk a Nap háta mögé!... Sas pajtás!
HOLLÓ Félrebeszél!
SAS De tán kibírja... *(A madarak eltűnnek.)*

11. jelenet

ANYA *(letérdel János mellé)* Kisfiam, Jánoskám, lelkem! Nézz ide rám, kicsi fiam! Ébren vagy? Fáj? Jöjj, hazaviszlek!
JÁNOS *(félrebeszél)* Sas pajtás! Szállok! Egymagam!
ANYA Sebes a karod. Végigégett. Próbáld megfogni a kezem!
JÁNOS Fázom! S hajamról hull a pernye. Hamu borítja mindenem.
ANYA Méz kellene a sebeidre...
JÁNOS Ez a hideg, ez a magas levegőég?
ANYA Kisfiam, én vagyok...
JÁNOS Anyámnak ne szólj! Ne tudja meg, hogy nem sikerült! Ne tudja meg!
ANYA Ha nem akarod – nem tudom. De a sebeid nem hagyom. Meggyógyul mind, ha akarom. *(Érintés nélkül, csak kendőjével végigsimítja Jánost. Mozdulataira szél támad. Így mondja a gyógyító varázsigét.)*
“Erdőn jár vala lebeke tárgy.
Béka vala ostora.
Kígyó vala ekéje.
Szánt vala követ,
vet vala kövecset.
Parancsolom én teneked,
hogy miképpen a kő nem levelezhetik
és nem gyökerezhetik,
azonképpen te itt, a bőrön
ne levelezhessél és öröködhessél!”
Így legyen. Isten veled. *(Elmegy.)*

12. jelenet

Tüskerózsa visszatér, Jánoshoz lép és fölé hajol

JÁNOS *(kábulatban)* Anyám?
TÜSKERÓZSA Már elment.
JÁNOS Mit akarsz itt?
TÜSKERÓZSA Talán csak látni téged.
JÁNOS A gyógyfüveket hoztad?... Látod, nem vittem semmire. *(Elájul)*
TÜSKERÓZSA Pihenj itt reggelig, kedves. De aztán menj el. Nem tudlak nem látni. Érted?
Szökj meg! Könyörgök... *(El.)*

13. jelenet.

Reggel, ugyanott.

JÁNOS *(föleszmél, látja kezén a gyógyulást)* Uramisten! A két kezem!
HOLLÓ *(elősiet)* Újdonat új, mint kölyökkorodban.
SAS *(érkezik)* Hallod, pajtás, ma jó napod van!
JÁNOS És nektek? Megtaláltátok a kardot?
HOLLÓ Tudod... Itt volt. Itt. Aztán odaadtam neki. Ő meg – elvesztette.
SAS Mert ő mindig megzavar.
JÁNOS Hol volt?
HOLLÓ Úgy érted, eredetileg? Hát nézd: itt állt ki a földből valami, amit elkezdtem kapargatni. Húztam, nem jött. *(Mindent megtesz, amit mond.)* Aztán ez is indulatba jött.
SAS Odamentem, megrugdaltam.
HOLLÓ Elkezdett lazulni.
SAS *(kirántja a kardot)* És hüvelyestül a kezünkben maradt.
HOLLÓ *(még mindig nem veszi észre, mit csináltak)* Pont ilyen kék színű kövek voltak azon is. Odamentem, megrugdaltam, Megdörzsöltem, meg... meg.. Megörülök! *(Bereked az izgalomtól)* Mi ez?
SAS Óhh! Áhh! Juhéjj! Az enyém! */Zene.)*
HOLLÓ Hogy lenne a tiéd? Én találtam meg!
SAS De én vesztettem el! És a tárgy azé, aki elvesztette, nem pedig azé, aki megtalálta. Enyém!

HOLLÓ Hogy kerül ez ide? *(Jánoshoz.)* Te dugtad ide?

JÁNOS Nem is akárci! *(Elfordul tőlük.)* De most hova menjek? Hova?

SAS Nem jó helyre vittelek én téged. Nem érdemlem én meg ezt a kardot. *(A Holló reménykedik, de a Sas leteszi a kardot János elé)* A tied. Örökre. Tessék. És felejtsd el, hogy nem sikerült a Nap háta mögött. Most már elbújhatsz harmadszorra is.

HOLLÓ *(irigyen)* Van kardod! Nem hiszed?

SAS Tied! Na, mi van?

JÁNOS Vigyázz csak! Ez az! Köszönöm, pajtás! *(Fölugrik.)* Megvan a megoldás! Tüskerózsa, szép királylány! Mégsem fogsz rajtam diadalt aratni. Nem fogsz találni. Nem fogsz küldeni. Nem fogsz nevetni rajtam, s meggyötörni! Régi szerszám ez, de lesz ereje!

(A Holló és a Sas rémulten billeg, csak néha kapnak felé, hogy megállítsák.)

HOLLÓ Hé! Mit csinálsz?

JÁNOS *(oda se figyelve rá)* Megölöm magam. Akkor nem találsz!

SAS *(befogva a Holló szemét)* Ne nézz oda!

JÁNOS Nagy híre jár: a királylány ügyes. Keress meg hát! Na, most légy szemfüles!

HOLLÓ Mit csi...

JÁNOS *(Kirántja a kardot, de csak a markolat és a hüvely marad a kezében. Nézi a kettévált fegyvert.)* Ez üres?

HOLLÓ *(halkan)* Visszavigyem? Hátha kicserélik...

JÁNOS Még a halálom se az enyém.

SAS *(a kardot nézegeti)* Megette a rozsdá...

HOLLÓ Az egész penge odavan!

SAS *(Visszahelyezi a markolatot a hüvelybe.)* De ha nem vívsz vele, olyan, mintha igazi lenne.

KIRÁLY *(hangja)* Hé, te legény! Merre vagy?

SAS Tünés! *(János kezébe nyomja a kardot.)* Ez téged illet! Magamfajta harcos úgyse kezdhet vele semmit. *(A Hollóval együtt el.)*

14. jelenet

(A Király jelenik meg hátul. János ösztönösen rejtí a kardot.)

KIRÁLY *(ellentmondást nem tűrő hangon)* Na, fiam, indulj szépen! Hazamész, úgy döntöttem. Készülj! Itt nem lesz látás! Megmondtam: a karó csak azt illeti meg, akinek kardja van. Nincs kivétel.

JÁNOS *(fölmutatja a kardot)* Akkor - bújhatok.

KIRÁLY *(odafordul)* Honnan van kardod? Mutasd csak! *(János átadja a kardot.)*
Téged becsaptak! Hisz ez a kék köves! A régi kard! Kitől szerezted?

JÁNOS Itt találtam. Akkor bújhatok?

KIRÁLY Ezt kerestem! A kék köves! Ez már az én kardom! De üsse kő, elfogadom. Tudod, mit? Eredj, ahova akarsz! *(Fennhangon.)* Készülj, lányom! Kezdődik a harmadik látás. Elindult a kondás, igyekezz! *(El.)*

13. jelenet

Tüskérózsa jön zaklatottan. Erzsi követi. János a rózsabokor mellé húzódik.

TÜSKERÓZSA Hát mégis itt maradt! Micsoda szél van!

ERZSI Nagy idő lesz! Kéne valami esőtül való imádság.

TÜSKERÓZSA Eddig mindenki esőért könyörgött.

ERZSI De abban a fekete felhőben jég van. Jég! Mennyi jég! Mindenki azt féli.

TÜSKERÓZSA Én, látod, csak magamtól félek. Bennem az átkos mindenlátás keresett magának lakot, bérelt egy egész alakot, ahol ellakhatott, belém költözhetett, jól meggyötörhetett. Mondj erre szót, Erzsi! Segíts!

ERZSI Félek én attól a gonosztól!

TÜSKERÓZSA Menekíts engem meg a rossztól! Nem akarom megtalálni. Vedd le rólam a mindenlátást!

ERZSI *(Hosszan nézi a lányt, majd nekikészül az "ördögűzésnek")*

Akkor először a magam védésire:

Három angyal őriz engem, egyik fejtől, másik lábtól, harmadik a bűnös lelkem óvja. Édes jó Istenem! Én ezt most odamondom!

(Ahogy kezdi a bajűzést, elkezdődik a várt vihar. Hatalmas villámlás, szél, vissza-visszatérő mennydörgéssel.)

Merre vagy, merre mész, minket ijesztő nagy Mindenlátás?
Hetvenhétféle pokloeredet!
Hetvenhétféle tüzes fájdalom!
“Megyek-megyek ennek a Tüskerózsának
szépsége látogatására,
csontja hasogatására,
piros vére megivására.”
Térj vissza, térj vissza, minket ijesztő nagy Mindenlátás,
hetvenhétféle pokloeredet!
Menj el, menj el
hegyeknek, völgyeknek, kőszikláknak háta mellé,
hol fekete kutyák nem ugatnak,
hol kovászos kenyérral nem élnek,
hol fekete kakasszó nem hallatszik!
Esti harangszókor meg ne találtassál
vagy déli harangszókor
abba a csontba s abba az ízekbe, ahova beszállottál,
mert ha megtaláltalak,
elvágom a késsel a nyakadat,
agyonütlek a Jézus feszületjivel! - Ámen.

(Mindketten várják a hatás bekövetkeztét. Erzsi megkocogtatja a csukott szemű, földre simuló királylány vállát.)

ERZSI És most?

TÜSKERÓZSA Mi legyen?

ERZSI Próbáljon látni a kisasszony. Mondjuk... keresse meg az édesapját!

TÜSKERÓZSA Egészen sötét. Csupa homály. *(Megfordul maga körül.)* Ó, apám, mit csinálsz már megint!

ERZSI Mit tesz a felség?

TÜSKERÓZSA Emeli a poharát!

(Jakab jelenik meg a háttérben. Tüskerózsa szinte sír, Erzsi vele jajong)

ERZSI Megint? Pedig mostanában...

TÜSKERÓZSA Most meg köpködi a koronáját. Ahelyett, hogy engem köpködne, hogy belevakuljak! Látod? Semmi nem használ, semmi! Látni akartam, s most nem akarok látni. Mért jött ide, ha nem olyan erős, hogy ne okozhassam a halálát? Három próba után már kijár a halál. Amíg vagyok, amíg látok, ő nem menekülhet. De meglátod... találok én olyan utat, ahol nyomát veszem!
(El)

ERZSI Kisasszony! Mit tesz? Ne szomorítson! *(Utána fut)*

14. jelenet

JAKAB *(előlép)* Megmenekül. Ez a senkifia! Még megmenekül. És akkor végem! Minden reményem odavész. Nem szeretett még ez a lány senkit. Pedig különbek jártak itt! Hercegek! Nagyurak! *(Észreveszi a rózsató mellett bénultan álló Jánost, aki nem hallja és nem látja őt.)* Ez egy kondás. És én miatta csikorgatom a fogam még álmomban is. Minek küldte az Isten ezt? Baj, hogyha győz, baj, hogyha vesz.

JÁNOS Ó, Istenem, legyél velem!

JAKAB Szereted? Nem szereted. Mért vagy itt, hogyha nem szereted? Ha szeretnéd, mindent megtennél érte. Én mindent megtennék, csak tudnám, mit kéne tennem. Gyűlöllek! Láttam, mit tettél a lánnyal: esztét vesztve zokog utánad!

JÁNOS Az nem lehet!

15. jelenet

ERZSI *(berohan, utána a királylány. János szinte belebújik a kapuforma rózsabokorba. Jakab az előtérben marad. A lányok nem veszik észre őket.)* Kisasszonyom! Ez rettenet! Épeszü ember nem tehet önmaga ellen ekkorát! Parázs közé dugni a fát! Nem adom vissza! Üssön meg inkább! *(Kidobja az égett végű fadarabot a színről.)*

TÜSKERÓZSA Akkor akad más! Maró ecet vagy forró lúg a konyhán.

ERZSI Elzártam mindent! Abból nem eszik!

TÜSKERÓZSA *(megfordul)* A rózsá! Csupa tüske! Az lesz az igazi virág, amit freccsenő vérem nyit rajta!

ERZSI Kisasszony! Segítség!

JAKAB *(odaugrik s elkapja a bokor felé futó királylányt)* Nem! Azt már nem!

TÜSKERÓZSA Ha nem, hát nőjön rajta hályog! *(Zokog Jakab karján, aki viszi őt kifelé.)*

ERZSI Csak most az Isten megbocsásson! *(Jakab és Tüskerózsa nyomában el.)*

JÁNOS *(a bokornál)* S nekem, nekem ki bocsát meg? Szeret... S én most halok meg érte.
(Ahogy Jánost rázza a sírás, el kezd esni az eső, s a Rózsa életre kel.)

RÓZSA Köszönöm. Ó, de jó! De rég éreztem: élek! Mi ez a sós és forró? Éget. Vagy nem is éget? Meghálálom. Te könnyet adsz, én, látod, azzal élek. Te könnyet adsz, s cserébe én tenéked – menedéket!

JÁNOS Mi az? Mit akarsz?

RÓZSA Bújj el gyorsan!

JÁNOS Hova? Hogyan?

RÓZSA Mellettem állsz, és alakot váltasz. Egyszerű, nem?

JÁNOS Mit csinállok?

RÓZSA Rózsába bújsz, és rózsatővé változol. Leveled nő. Rózsabokor vagy, érted? S minden virágban külön benne vagy. Ha akarsz, érzed! *(Átad egy szál rózsát, a továbbiakban János azt tartja)* Ne szólj, már jönnek érted!
(Sötét, szélzúgás, János a rózsabokorba kapaszkodva eltűnik.)

16. jelenet

Bevonulási zene. A színpad közepén, szürkés, vihar utáni égbolt előtt ragyog a virágba borult rózsakapu. A szédelgő udvarnép közé a halálravált Erzsi érkezik.

ERZSI Kisasszony! Istenem! A virág! Tessék csak nézni...
(Senki más nem veszi észre a változást)

KIRÁLY *(dúltan siet be, nem nézve semerre)* No, most, lányom - lesz, ami lesz!
Perdülj s vigyázd a kondást!

TÜSKERÓZSA *(hangja a magasból, a lüktető dob ütemére, távoli, visszhangos suttogással)*
Itt vagyok. Mért vagyok. Hol van, ki rám hathasson?
Én vagyok, én vagyok... a szörnyeteg királykisasszony.
Szénaszirmos hajamban verebek sülnék nyárson,
aki elér engemet, háta mögött is lásson...
Nincs olyan... senkise, ki engem legyőzne végre,
nem jutott... nem akadt... szívemnek édes vendége.

JAKAB Kisasszony, kezdeni kell.
TÜSKERÓZSA Itt vagyok, itt vagyok, nincsen, ki rám hathasson.
ERZSI Azt tessék már...
TÜSKERÓZSA Én vagyok, én vagyok a szörnyeteg királykisasszony.
KIRÁLY Perdülj! Keresd!
JAKAB Dél van! Kezdünk!

(Csönd van, majd a szokásos pörgő-zene indul, de a lány alig bírja emelni a kezét. Majd erőt vesz magán, s megpróbál megszólalni.)

TÜSKERÓZSA *(újra a színész élő hangján)*

Tekintek fűbe – nincs.
Tekintek fába – nincs.
Tekintek kőbe – nincs,
tekintek vízbe – nincs!
Tekintek Napba – nincs -
árnyékomban se látom...
Apám, én nem találom!

KIRÁLY Ugyan, keresd csak!

TÜSKERÓZSA *(félő örömmel)* De nincs...

KIRÁLY Az nem lehet. Keresd!

TÜSKERÓZSA *(megperdül)* De nem látom!

ERZSI Adná az ég! A rózsza is kinyílt, a szíve is kinyílhat...

KIRÁLY No, nézd, a szép virág! Azzal majd megtalálod!

TÜSKERÓZSA Mért kényszerítesz? Virág nélkül is megtaláltam eddig!

ERZSI Letépjem én, kisasszony? *(Csönd.)*

JAKAB Miért hazudnál, felséges királylány? Kellene valaki férjedül, akiről egyszer kiderül, hogy csak ennyi? S majd vénkorodban átkozódsz, hogy nem jártál utána, s elfogadtad, pedig te tudtad: ha akarod – meglátod!

TÜSKERÓZSA Akkor... most megtalálom. Meglátom én, ha él. Mutasd magad, fordulj felém! Engedd, hogy elköszönjek. Ha nem találnám, életben sem lenne.
De hol van?

KIRÁLY Csak mondd!

TÜSKERÓZSA Mondom, ha látom. Ha látom – de nincs!

ERZSI Kisasszony, tán hagyni kéne!

TÜSKERÓZSA Jaj nekem! Ha nem találom, úgy győzött, hogy elment. Csak a halottak győzhetnek le engem. Csak az szökhet meg, aki már nem él! Nem él?!!!!

ERZSI Az nem lehet!

TÜSKERÓZSA Itt vagy valahol? Merre?... Rózsát! A rózsát! Ezt! Ez a legszebb! *(Megfogja és kiveszi a rózsafedezékben búvó János kezéből a rózsaszálat, ezt tartja a továbbiakban, a színpad közepére menve.)* No, jöjj velem! Gyere, gyere szívemre! *(Lassan megperdül maga körül.)*

Isten veled, kondáslegény! Lám, nem voltál királyfi.
Isten veled. Szerettelek. S most meghalsz, mint akárki.
Kereshetnélek messzire.
Nem mentél világ végire.
Közel vagy – de hogy ennyire!
Tekintek fűbe, fába:
akácfa lombja nem mutat.
Kifelé fordított kutak
mélyében nem talállak.
Vízi homályban láttalak, Nap udvarából vártalak,
mások helyett gyaláztalak... Merre vagy? Mért nem látlak?
...Eltűntél? Megszöktél?
Halottnak öltöztél?
Akkor árnyam neked adom,
s csontom elszárad a napon. *(Mint keresztre feszül rá az izzó rózsabokorra.)*
...Érezlek! Itt vagy. Jöjj elő! Körüléget a levegő:
karomra forr, nyakon harap. Mutasson bármi – lássalak!
Föladom. Föl. Feloldalak!

JÁNOS *(hangja távolról)* Ha így szorítasz – megfulladok.

TÜSKERÓZSA Hallom a hangod...

JÁNOS Itt vagyok.

TÜSKERÓZSA De nem látlak. Gyere!

JÁNOS Jó nekem itt. Még maradok... a kebleden.

TÜSKERÓZSA *(a kezében szorongatott rózsához)* Te? Te?!

JÁNOS *(előugrik, megöleli)* Itt vagyok! Ha még megvagyok!

TÜSKERÓZSA Ez nem lehet! Ez hogy lehet?

Melegem van és megfagyok.

Hát... én ilyen... boldog vagyok?

(Összeborulnak. Zene.)

KIRÁLY Elfáradt hát a Mindenlátás,

kísérjen minket megbocsátás

ERZSI *(megbocsátólag szól a magába roskadt férfihoz) Jakab...*

A Királyra és a rózsakapura erős fény vetül.

KIRÁLY Erzsi, Jakab, most táncra fel!

A rosszat mind felejtjük el!

Holnap tán egymásba szerettek -

higgyétek el, hogy szép pár lesztek!

(A Király a rózsabokor mögött derengő alak felé néz. A Rózsa asszony a fény utcában lassan előre indul, egész a közönségig előre jön. a király követi tekintetével.)

Mi van velem? Varázs vagy álom?

Én látok át a rózságon?...

Akármi is, akárhogy nézem...

Olyan,... mintha a feleségem...

(A király utána indul a visszafelé hátráló látomásnak, de a táncolók köre elzárja előle, s ő elveszti szeme elől az asszonyt. Kivilágosodik a szín.)

Ami volt – van! ... A kard is meglelt.

(A közönséghez, koronáját kalapként levéve.)

Béke veletek! - ... Alszom egyet!

A madarak behozzák az Anyát, aki előtt meghajlik az ifjú pár, ő pedig fejet hajt a király előtt. A tánc körülfolyja a királyt, aki azért titkon, de érezhetően még mindig a látomását keresi. A zene fölerősödik. Fügöny.

Vége